

Exploratie Gambia

Award Opmeer

Draaiboek exploratie Gambia

VERSIE: 2.0

DATUM: 31-08-2015

1 Inhoudsopgave

.....	1
1 Inhoudsopgave.....	2
2 Inleiding.....	4
3 Voorstellen.....	5
3.1 Amber Bakker.....	5
3.2 Joany Beenen	5
3.3 Denise Groot.....	6
3.4 Anne Ligthart.....	6
3.5 Simone Ursem	7
3.6 Britt Wagemaker	7
4 Welvaart (door Amber en Britt).....	8
4.1 Ondernemers	8
4.1.1 Algemeen	8
4.1.2 Vragen en bezoeken	9
4.1.3 Resultaten en conclusies	10
4.2 Markten.....	14
4.2.1 Algemeen	14
4.2.2 Vragen en bezoeken	15
4.2.3 Resultaten en conclusie	15
4.3 Toerisme.....	19
4.3.1 Algemeen	19
4.3.2 Vragen en bezoeken	19
4.3.3 Resultaten en conclusie	20
5 Welzijn (door Anne en Denise).....	22
5.1 Onderwijs	22
5.1.1 Algemeen	22
5.1.2 Vragen en bezoeken	23
5.1.3 Resultaten en conclusie	24
5.2 Gezondheidszorg.....	26
5.2.1 Algemeen	26
5.2.2 Vragen en bezoeken	28
5.2.3 Resultaten en conclusie	32

6	Stichting June (door Simone en Joany).....	38
6.1	Ontwikkelingshulp en -samenwerking.....	38
6.2	Wat is stichting June?	39
6.2.1	Projecten	40
6.2.2	Vragen en bezoeken	44
6.3	Resultaten en conclusies.....	45
7	Begroting Gambia	52
8	Dagindeling onderzoeken	54
9	Conclusie.....	56
10	Slotwoord.....	57
11	Een kleine foto impressie	58

2 Inleiding

Al toen wij met de Award begonnen, hadden wij, zes meiden, het idee om een keer met de Award naar een ontwikkelingsland te gaan. Toen wij van stichting June hoorden, dachten wij: “Dit is onze kans, die moeten we pakken.” Stichting June zet zich in Gambia in om de leefomstandigheden te verbeteren en heeft onder andere scholen, een brug en vele waterputten gebouwd. Wij hebben contact gezocht met stichting June en tijdens het eerste gesprek werd duidelijk dat beide partijen erg positief waren over de samenwerking en op 3 juli zouden wij naar Gambia vetrekken.

De beslissing om een exploratie te doen in plaats van een expeditie was niet lastig. Ten eerste omdat het in Gambia bijna niet te doen is om 8 uur per dag te wandelen. Daarnaast waren wij erg benieuwd naar het land zelf. Hetgeen wat wij willen onderzoeken is de welvaart en het welzijn van Gambia. Omdat Gambia een arm land is zijn wij erg benieuwd naar hoe verschillende zaken, zoals gezondheidszorg en onderwijs, geregeld zijn, hoe groot de inkomensverschillen zijn en wat het gemiddelde inkomen eigenlijk is. Daarnaast willen wij ook een breder beeld van stichting June krijgen. Wat doen zij precies en hoe bereiken zij hun doel? Twee van ons gaan de welvaart onderzoeken, een tweetal het welzijn en twee gaan de stichting onderzoeken.

Op 3 juli 2015 reisden wij af naar Gambia en op 18 juli 2015 kwamen wij terug. Wij hebben onder andere tijd besteed aan ons onderzoek. Daarnaast hebben wij ook stichting June geholpen met het bouwen van de muur rondom de Nel Bus Memorial School.

3 Voorstellen

3.1 Amber Bakker

Mijn naam is Amber Bakker en ik ben 17 jaar. Ik woon in Hoogwoud samen met mijn ouders en twee jongere zusjes. Momenteel zit ik op het Werenfridus in Hoorn, en ben ik druk bezig met mijn examens, want ik hoop binnenkort te slagen voor mijn tweetalig VWO. Volgend jaar wil ik International Business and Management Studies gaan studeren in Amsterdam. Buiten school schaats ik graag en doe ik activiteiten voor de Award.

Na onze expedities in Nederland naar de Veluwe en Texel gaan we dit jaar eindelijk naar Gambia voor onze Gouden Award. We hebben hier lang naar toegewerkt met de meiden uit onze groep, en veel leuke acties gedaan om geld in te zamelen. Zelf zit ik nu nog steeds in het bestuur van Tour de Fris en ook heb ik een paar seizoenen schaatsles gegeven bij ijsclub Aartswoud. Ik heb er erg veel zin in om deze zomer naar Gambia te gaan en ben benieuwd om te zien hoe het er daar aan toe gaat. Hopelijk wordt het een geslaagde exploratie!

3.2 Joany Beenen

Mijn naam is Joany Beenen en ik ben 18 jaar oud. Ik ben geboren in Hoorn, maar woon al mijn hele leven in Hoogwoud. Twee jaar geleden ben ik geslaagd voor mijn VMBO kader diploma op Tabor College D'Ampte in Hoorn. Nu doe ik de opleiding Detailhandel Verkoopsspecialist Niveau 3. Deze opleiding volg ik op het Horizon College in Heerhugowaard. Na deze opleiding wil ik doorleren voor ondernemer niveau 4. Het is een leuke opleiding.

Sinds 2010 doe ik mee aan de Award samen met een paar vriendinnen. Het is een erg leuk project, omdat je niet steeds het zelfde doet maar juist allemaal verschillende dingen. We hebben in de afgelopen jaren al heel wat acties gedaan zoals: een diner organiseren, vrijwilligers werk en een oliebollenactie georganiseerd. Inmiddels hebben we er al twee expedities op zitten, zo zijn we naar de Veluwe geweest en naar Texel. Komende zomer gaan we naar Gambia waar ik super veel zin in heb en het lijkt me een hele ervaring om mee te maken.

3.3 Denise Groot

Mijn naam is Denise Groot. Ik ben 18 jaar en ik woon in Opmeer samen met mijn zusje en mijn ouders. Ik zit in het tweede jaar van de opleiding mondzorgkunde. En mijn hobby's zijn voetballen, stijldansen en ik ben al vier jaar bezig met de Award.

Door de Award heb ik veel vrijwilligers werk gedaan en leuke activiteiten georganiseerd, zoals onze 65+ diner. Deze avond was zeker geslaagd en voor herhaling vatbaar! Ook hebben wij vanaf het begin van onze Award ieder jaar oliebollen verkocht, samen gevoetbald en heb ik als talent leren stijldansen. Verder hebben wij geld ingezameld voor de reis naar Gambia. We hebben zwarte piet gespeeld, oliebollen verkocht, ieder jaar meegeholpen met de Dam tot Dam loop, meegefietst met de Rabobank fietssponsertocht, geskeelerd, loten verkocht bij een cabaret uitvoering en ga zo maar door. Dit jaar ronden wij onze Gouden Award af. Als afsluiting gaan wij op reis naar Gambia om hier ons onderzoek te houden over de welvaart en welzijn van Gambia. Ik heb hier super veel zin in en ik hoop dat alles lukt.

3.4 Anne Ligthart

Ik ben Anne Ligthart en ik ben 18 jaar. Ik woon in Hoogwoud met mijn ouders en mijn broer Bart, 20 jaar. Ik zit nu in het laatste jaar van het VWO, dus hopelijk ben ik bijna klaar op het Werenfridus. Na de zomervakantie ga ik beginnen met bewegingswetenschappen op de VU in Amsterdam. Ik ben met de Award begonnen toen ik 13 was, mijn broer deed dit al en het leek mij ook erg leuk. In 2010 zijn wij gestart met een groepje van 7 meiden en is er eentje afgevallen. Best een prestatie voor zo'n grote groep.

Voor de Award hebben we verschillende leuke activiteiten ondernomen, zoals voor maatschappelijke betrokkenheid: Oudhollandse spelletjes gedaan met ouderen en geholpen bij verschillende evenementen en voor individueel talent heb ik een EHBO-cursus gedaan. Om geld in te zamelen hebben we elk jaar oliebollen verkocht, geholpen met de Dam-tot-Damloop, zwarte piet gespeeld en meer. Nu gaan we eind van het jaar naar Gambia toe om daar een exploratie te doen en ik denk dat we daar allemaal onwijs naar uitkijken.

3.5 Simone Ursem

Mijn naam is Simone Ursem en ik ben 17 jaar. Ik ben in het Westfriesgasthuis in Hoorn geboren, maar ik woon in Hoogwoud evenals mijn vader en moeder, mijn broer Jeroen van 24 en mijn zus Mariska van 22. Ik heb het afgelopen jaar mijn havo diploma behaald op het Oscar Romero in Hoorn. Hierna ben ik pedagogiek gaan studeren op de InHolland in Amsterdam. Ik volg deze opleiding met veel interesse en plezier. Ik ben erg benieuwd naar mijn verdere voortzetting binnen mijn opleiding.

Sinds 2010 doe ik mee met Award Opmeer. Ik ben er mee begonnen door een aantal meiden uit de groep die een groepje wilden opstarten en het leek me leuk om mee te doen. En het bevalt ook prima! We hebben met z'n allen al veel leuke dingen gedaan als zumba, oliebollenverkoop en spelletjes doen met senioren. Nu voor goud, nadat we voor de expeditie van brons en zilver naar de Veluwe en Texel zijn afgereisd kan het echte werk beginnen in de vorm van een exploratie. Wat een ervaring zal dit worden! Ik heb er super veel zin in.

3.6 Britt Wagemaker

Mijn naam is Britt Wagemaker en ik ben 17 jaar oud. Ik woon in Hoogwoud samen met mijn ouders en mijn broers Nick en Dave van 20 en 22 jaar oud. Afgelopen jaar ben ik geslaagd voor mijn havo diploma te Oscar Romero in Hoorn. Hierna ben ik gestart met de opleiding Toegepaste Psychologie op de HvA in Amsterdam, helaas was dit niet de opleiding voor mij en ik ben dan ook gestopt. Momenteel werk ik bij Tuincentrum de Boet in Hoogwoud, maar in september ga ik weer studeren. Op dit moment twijfel ik nog tussen de opleiding Accountancy of Bedrijfseconomie.

In 2010 ben ik gestart met de Award. Hiervoor hebben wij samen een diner georganiseerd, spelletjesmiddagen voor ouderen, heb ik voetbal trainingen gegeven aan meisjes D en meisjes pupillen, Zumba lessen gevolgd en vele andere dingen. Na een keer op expeditie in de Veluwe en op Texel gaan we nu verder weg op reis. Dit jaar wordt het geen expeditie, maar een exploratie en wel in Gambia. Ik heb er super veel zin in en hoop dat het een mooi ervaring wordt die ik nooit zal vergeten.

4 Welvaart (door Amber en Britt)

Om meer over Gambia te weten te komen, gaan wij proberen Nederland en Gambia te vergelijken op het gebied van economie en handel. We doen dit door middel van drie vragen.

- *Hoe is het als Nederlandse ondernemer om een bedrijf in Gambia op te starten?*
- *Wat zijn de verschillen en overeenkomsten tussen een markt in Gambia en een in Nederland?*
- *Wat is de invloed van het toerisme op de welvaart? En hoe is dit in de afgelopen jaren veranderd?*

4.1 Ondernemers

4.1.1 Algemeen

De economie van Gambia behoort tot een van de zwakste in de wereld. Gambia is dan ook een derde wereldland oftewel een ontwikkelingsland. Het bruto nationaal product (BNP) per inwoner is in Gambia 440 US\$, terwijl dit in Nederland 48.222 US\$ is. De economie van Gambia is hoofdzakelijk een agrarische, ongeveer 80% van de banen bevindt zich in de landbouwsector. Een belangrijk exportproduct is de pinda en andere pindaproducten zoals pindaolie en veevoer. Dit is dus min of meer een monocultuur en hierdoor heeft Gambia een wankel economie, omdat ze sterk afhankelijk zijn van de pindaprijzen in de wereld. Verder worden er nog kleine hoeveelheden specerijen, papaja's, mango's, katoen, gierst, bananen en palmboomproducten geëxporteerd. Echter, de meeste landbouwproducten worden voor binnenlands gebruik geteeld. Belangrijke handelspartners wat de uitvoer betreft zijn voor Gambia: Guinee-Bissau, Groot-Brittannië, Nederland, Frankrijk, Mali en Senegal (ook smokkelhandel). De totale export bedroeg in 1998 \$132 miljoen. Andere belangrijke exportproducten zijn vis en visproducten, en dan met name gedroogde vis, die voor het grootste gedeelte naar landen in de regio gaan.

Veel goederen en producten worden geïmporteerd, voornamelijk voedings- en genotmiddelen, maar ook machines, oliën en vetten, chemische producten en textiel. Belangrijke handelspartners wat de invoer betreft zijn China, Groot-Brittannië, Nederland, Frankrijk, Duitsland, Hongkong, België en Senegal. De totale import bedroeg in 1998 \$201 miljoen.

Gambia heeft weinig industrie en moet vrijwel alles wat verder nodig is invoeren. Om die reden is Gambia geen goedkoop land voor de eigen arme inwoners. Een zeer groot deel van de bevolking is officieel werkloos. Toch

hebben de meeste werkende mensen in Gambia twee bronnen van inkomsten. Ten eerste een officiële baan en ten tweede inkomsten uit de verkoop van voornamelijk zelf geteelde landbouwproducten. Bijna 500.000 mensen verdienen aan de markthandel en 150.000 daarvan hebben een bedrijfje of winkeltje.

Heel langzaam is zich een Gambiaanse middenstand aan het ontwikkelen in het MKB. Tot voor kort werd deze sector vooral gedomineerd door in Gambia wonende Libanezen. Het verschil tussen arm en rijk in Gambia is gigantisch. Volgens het Ontwikkelingsprogramma van de Verenigde Naties leeft in Gambia 61,3% van de bevolking onder de armoedegrens.^{1 2}

4.1.2 Vragen en bezoeken

We beginnen ons onderzoek met de eerste vraag:

- *Hoe is het als Nederlandse ondernemer om een bedrijf in Gambia op te starten?*

Om in contact te komen met een Nederlandse ondernemer met een bedrijf in Gambia hebben we op dgbl.gm gekeken. Dit is een organisatie die Nederlandse ondernemers helpt om in Gambia een bedrijf op te starten, bijv. door informatie te verschaffen van de Nederlandse ambassade in Dakar.³ Op deze site kwamen we het bedrijf van Hans Noteboom tegen, GAM-Solar. Wij hebben contact met hem gelegd en uitgelegd wat onze plannen zijn in Gambia. Hij reageerde erg positief en wil graag meehelpen aan ons onderzoek. Tijdens ons verblijf in Gambia zullen wij hem bezoeken om wat vragen te stellen. Dit zijn de vragen die wij willen stellen:

- *Heeft u al ervaring opgedaan in Nederland met het runnen van een eigen bedrijf?*
- *Waarom heeft u ervoor gekozen om een bedrijf in Gambia op te starten?*
- *Was u al eerder in Gambia geweest? Zo ja, waaraan merkte u dat er vraag was naar een bedrijf zoals u nu heeft opgestart?*
- *Merkt u dat er een andere werkmentaliteit en/of -sfeer heerst?*
- *Hoe wordt u door klanten in Gambia benaderd?*
- *Wordt er veel over de prijs onderhandeld?*

¹ Gambiasafari.com - Economie & Toerisme

² Wikipedia - Gambia

³ Dgbl.gm

- *Maakt u veel reclame voor uw bedrijf? En merkt u verschillen met de Nederlandse reclamemarkt?*
- *Heeft u veel hulp gehad van de Dutch Gambian Business Link? Zo ja, op wat voor manier?*
- *Heeft u ook hulp gehad van andere instanties?*
- *Is er veel concurrentie van vergelijkbare bedrijven?*
- *Werken de lokale overheden mee? Zijn ze corrupt?*
- *Hoe ziet de lokale bevolking de buitenlandse ondernemers? Als indringers of zijn ze er juist blij mee?*
- *Zijn alle middelen in Gambia aanwezig om een bedrijf op te zetten?*
- *Zijn alle grondstoffen om uw bedrijf in Gambia te runnen aanwezig? Of moet er veel geïmporteerd worden?*
- *Hoe is de verhouding van de lonen die u uitbetaald en de lonen die men bij lokale werkgevers verdient? En in vergelijking met Nederland?*

4.1.3 Resultaten en conclusies

Bij het bedrijf GamSolar hebben wij Hans Noteboom geïnterviewd over hoe het is om te ondernemen in Gambia. Hij vertelde eerst even iets over zichzelf voordat we aan de vragen begonnen. Hans is in 1976 in de energiesector komen te werken. In 1997 heeft hij een Gambiaan in Nederland leren kennen en heeft hij het land voor het eerst bezocht.

In 1998 begon hij in Gambia met het bedrijf GamSolar. Samen met zijn Gambiaanse partner is hij in het bedrijf gaan investeren en met het bedrijf draagt hij bij aan de elektriciteits-, water- en

voedselvoorziening. Ook houdt hij zich steeds meer bezig met het tegengaan van klimaatveranderingen. Voordat Hans in Gambia zijn eigen bedrijf startte, heeft hij ook twee jaar bij een handelsfirma gewerkt, waardoor hij wat ondernemingservaring heeft opgedaan, maar zijn achtergrond is meer technisch. Hij heeft ervoor gekozen om in Gambia zijn bedrijf op te zetten omdat Gambia een gunstig land is qua zonuren. Zonne-energie levert in Gambia gemiddeld 2x zoveel op als in Nederland. Verder was hij een van de eerste die een bedrijf voor zonne-energie opstartte in Gambia. Echter, er was hier nog niet veel vraag naar, het was meer een visie van Hans zelf. Ook zijn er veel regelmatige vluchten tussen Nederland en Gambia, die het reizen makkelijker maakten.

Volgens Hans is er wel een groot verschil tussen de werkmentaliteit van Nederlanders en Gambianen. Gambianen zijn over het algemeen erg afhankelijk van elkaar, iedereen zorgt voor elkaar en heeft elkaar ook nodig

om te overleven. Toch is het volgens Hans moeilijk om op de werkvloer in teamverband te werken. Hij probeert zijn personeel veel samen te laten werken zodat hij ze zelfstandig het binnenland in kan sturen voor een klus. Verder heb je in Gambia veel verschillende stammen met ieder hun eigen gebruiken en tradities, dit kan zorgen voor complicaties in de samenwerking. Wel is het net zoals in Nederland erg belangrijk om een goede regelgeving in een bedrijf te hanteren en dit ook te controleren.

Wanneer er bij Hans personeel te laat komt of wegblijft, wordt dit gekort op hun salaris, wat overigens al niet heel hoog is. Zijn personeel krijgt gemiddeld 7000 dalasi per maand, dit is omgerekend ongeveer €145,-. Hierbij moet je natuurlijk wel rekening mee houden dat het levensonderhoud in Gambia vele malen goedkoper is dan in Nederland, maar het blijft een karig salaris en Hans blijft zich dan ook afvragen hoe mensen rondkomen. GamSolar betaalt naar verhouding geen lage salarissen. Je zou verwachten dat het salaris bij een overheidsbaan wel iets hoger zou liggen, maar niets is minder waar. In de Daily Observer (een Gambiaanse krant) staan

<u>VACANCY ANNOUNCEMENT</u>	
Applications are invited from suitably qualified Gambians to fill the following vacant position, available at The Department of Physical Planning and Housing, Ministry of Lands and Regional Governments.	
JOB TITLE: Development Control Technician, Grade 4	
Number of vacancy (three positions)	
QUALIFICATION AND WORK EXPERIENCE :	
<ul style="list-style-type: none"> • Must hold 4 GCE 'O' level credits/ 3 WASSCE credits including Technical drawing, Mathematics and English, or Trainee Technician who have served satisfactorily for at least 2 years. 	
DUTIES AND RESPONSIBILITIES	
<ul style="list-style-type: none"> • Assist the Development Control Officers in the scrutiny of development applications, inspecting building under construction, stopping and reporting on illegal construction. 	
SALARY	
The salary attached to the position is Grade 4 of the Government Integrated Pay Scale, i.e. D17, 150 (seventeen thousand one hundred and fifty dalasi) per annum.	
Applicants should complete form (16A) available at the Records office of the Public Service commission (PSC), The Quadrangle, Banjul, together with curriculum vitae copies of Certificates and other relevant documents to the said Records office not later than 14th July, 2015 on or before 5:30 pm.	

overheidsvacatures die een salaris bieden van 17.150 Dalasi per jaar, omgerekend zo'n €30,- per maand. Hiervan moeten ze hun familie onderhouden, maar ook hun vervoer naar hun werk betalen. Zelfs wanneer men in een hogere rang werkt, blijft het salaris laag. Wel krijgen ze in hogere rangen vaak een faciliteit zoals bijvoorbeeld een auto. Verder willen ambtenaren veel reizen en naar veel bijeenkomsten vanwege de vergoedingen die ze hiervoor krijgen. Hierbij is het niet helemaal duidelijk of ze tijdens die bijeenkomsten ook daadwerkelijk iets uitvoeren.

Tegenwoordig komen er steeds meer instanties om personeel op te leiden, bijvoorbeeld hoe je het beste kunt samenwerken, hoe je het beste je personeel kunt motiveren en ga zo maar door. Hans gelooft hier niet zo in. Hij denkt dat je capaciteit en teamverband ontwikkelt door gewoon veel te doen.

Hans is aan zijn eerste projecten gekomen door zijn Gambiaanse partner, die contacten had in Gambia. Dit waren vooral kleinschalige projecten. Inmiddels heeft hij al veel systemen aangelegd, waardoor hij al behoorlijk wat bekendheid heeft gekregen in het land. Hij hoeft hierdoor ook nooit reclame te maken voor zijn diensten.

Wanneer GamSolar een systeem aanlegt in een dorp komt het geld hiervoor vaak uit het buitenland. Om systemen na aanleg te kunnen onderhouden had hij afspraken met de overheden waarbij dorpingen een bijdrage betaalden zodat er een reservepot was om de reparatie te kunnen financieren wanneer de waterput stuk ging. Ze betaalden bijvoorbeeld 2 dalasi per gebruikte m³ water. Helaas is dit systeem in elkaar gezakt omdat dorpen niet betaalden. Verder is het heel normaal in Gambia om over de prijs te onderhandelen, zo ook bij GamSolar.

Zoals al eerder verteld, is GamSolar aangesloten bij de Dutch Gambian Business Link. Via hun site zijn we ook in contact gekomen met Hans. Toen wij aan Hans vroegen of hij hulp van de DGBL heeft gehad tijdens het opzetten en runnen van zijn bedrijf was zijn antwoord hierop nee. Bij DGBL is een soortgelijk bedrijf aangesloten, maar GamSolar en dit bedrijf bundelen hun krachten niet echt, het zijn meer elkaars concullega's.

Wel krijgt GamSolar hulp uit Amerika. Zo kwam hun eerste financiering van E+Co. Dit is een Amerikaans bedrijf dat investeert in energievoorziening in derdewereldlanden. E+Co is ook aandeelhouder bij GamSolar en bezit 38% van het totale aandelenvermogen. Verder is Gambia qua regels en vergunningen een stuk soepeler dan Nederland. In Gambia valt er vaak nog wel iets te regelen; zo is het ook gemakkelijk om vergunningen te krijgen, mede door de corruptie in het land. Wel worden deze vergunningen ook net zo snel opgeheven wanneer de president het er niet mee eens is. Zo heeft een Duits bedrijf geïnvesteerd in het bouwen van twee windmolens. De president vond echter dat het op zijn grond stond dus deze mochten niet meer gebruikt worden. Nu staan de 2 windmolens permanent stil. Wel zijn financiën moeilijker te regelen in Gambia. Zo betaal je over een lening zo'n 24% rente. Dit komt omdat veel Gambianen niet veel verdienen en dan achteraf niet in staat zijn om leningen terug te betalen. Om dit te voorkomen zet de bank er zo'n hoge rente op. Wel krijgt GamSolar soms krediet van leveranciers.

Gambia probeert veel investeerders uit het buitenland aan te trekken, hiervoor is de GIEPA verantwoordelijk. Hun taak is om investeringen in Gambia te bevorderen en te vergemakkelijken. Maar aan de andere kant werkt de politiek hier niet erg aan mee. Zo heeft de president al meerdere handelscontacten verbroken, zo ook met Taiwan. Recent is er ook een commissaris van de EU het land uitgezet, omdat hij zich niet zo positief had uitgelaten over de mensenrechten in Gambia. Dit is natuurlijk niet echt bevorderlijk voor buitenlandse investeringen en contacten.

GamSolar moet bijna alle grondstoffen en materialen vanuit het buitenland importeren. Gambia heeft zelf een te kleine industrie om zelf de nodige producten te produceren. Vanwege de hoge transportkosten is het duur om alle grondstoffen en materialen uit het buitenland te importeren.

Naar aanleiding van het gesprek met Hans Noteboom hebben we een beter beeld over hoe het is om te ondernemen in Gambia in vergelijking tot Nederland. Vergunningen zijn gemakkelijk te verkrijgen en de regels om je bedrijf op te starten zijn soepeler. Er zijn haast geen vereisten zoals een minimumloon of regels voor de arbeidsomstandigheden. Wel is het moeilijker om de financiën rond te krijgen. Lenen is haast geen optie vanwege de hoge rente. Hierdoor ben je dus als ondernemer erg afhankelijk van investeringen en kredieten van de leveranciers. Verder zijn er wel verschillende instanties met als doel het vergemakkelijken van het ondernemen in Gambia, maar het effect hiervan is nauwelijks te merken. Om in Gambia te ondernemen moet je het vooral van jezelf en je eigen inzichten hebben om succesvol te worden, wat natuurlijk in Nederland ook het geval is.

4.2 Markten

4.2.1 Algemeen

Als tweede onderzoeksvraag hebben wij:

- *Wat zijn de verschillen en overeenkomsten tussen een markt in Gambia en een in Nederland?*

Om op deze vraag een antwoord te geven gaan we de Albert Cuypmarkt in Amsterdam vergelijken met de markt van Serekunda. Eerst geven we wat algemene informatie over beide markten.

Albert Cuypmarkt

De Albert Cuypmarkt ligt midden in de 19^e-eeuwse Amsterdamse wijk De Pijp. Met 260 kramen is de Albert Cuyp de grootste dag markt van Europa.⁴ Het is dan ook een grote toeristische attractie. De straat en de markt zijn vernoemd naar Albert Cuyp, een kunstschilder uit de 17^e eeuw.

De Albert Cuypmarkt begon als een verzameling van verschillende kraampjes en karren, maar dit werd een grote chaos. Om dit op te lossen besloot de gemeente in 1905 een vrije markt te vestigen, die in het begin alleen op zaterdagavond geopend was. Dit veranderde in 1912, de Albert Cuypmarkt werd een dag markt die zes dagen per week geopend was.

Op de markt zijn verschillende producten te verkrijgen. Van traditionele groenten, fruit en vis, tot kleding en fototoestellen.⁵

Serekunda Market

Serekunda is de grootste stad van Gambia en ligt vlak bij Banjul, de hoofdstad van het land. Serekunda heeft 368.110 inwoners en dat is te merken aan de hoeveelheid handel die hier gedreven wordt. Het is namelijk de commerciële kern van het land, terwijl het twintig jaar geleden nog maar een klein dorpje was. In relatief korte tijd is dit dorpje dus uitgegroeid tot een rommelige stad, omdat er eigenlijk nooit plannen waren voor uitbreiding.⁶

⁴ Albertcuypmarkt.nl

⁵ Wikipedia - Albert Cuypmarkt

⁶ Wikipedia - Serekunda

De hoofdweg van de stad kan ook al gezien worden als een soort markt, hier zijn verschillende kraampjes te vinden waar zelfgemaakte spullen verkocht worden. De markt zelf is een wirwar van straten en toeristen wordt dan ook aangeraden om een gids mee te nemen als ze deze markt willen bezoeken. Alle dagen van de week zijn hier wel kraampjes geopend en is er een ruim aanbod aan lokale producten.⁷

4.2.2 Vragen en bezoeken

Om een goed beeld te krijgen van beide markten en om erachter te komen wat de overeenkomsten en verschillen zijn willen wij vragen stellen aan de marktkoopmannen/vrouwen op de markt. Voor ons vertrek naar Gambia gaan wij alvast de Albert Cuypmarkt om hier marktkoopmannen te interviewen. De vragen die wij aan de marktkoopmannen/vrouwen willen stellen zijn:

- *Onderhandelt u veel over de prijzen?*
- *Welk type product wordt er het meest verkocht op deze markt?*
- *Op welk soort dagen behaalt u de grootste omzet? (feestdagen, vakanties, etc.)*
- *Zijn de mensen hier afhankelijk van deze markt of zouden ze ook zonder kunnen?*
- *Hoe denkt u dat een markt er in Nederland/Gambia uitziet?*
- *Is het grootste deel van uw kopers toerist of lokaal?*

Door antwoorden op bovenstaande vragen te krijgen en samen te voegen, proberen wij een goed beeld te vormen over beide markten en het ondernemingsklimaat in Gambia. Wij hopen hiermee duidelijk de verschillen en overeenkomsten op een rijtje te kunnen zetten.

4.2.3 Resultaten en conclusie

Vooraf aan onze reis naar Gambia zijn we naar de Albert Cuypmarkt gegaan om antwoord te krijgen op onze vragen. De Albert Cuypmarkt neemt de laatste jaren sterk af in populariteit, dit is ook te merken op andere markten in Nederland. De redenen hiervoor zijn dat mensen niet meer afhankelijk zijn van de markt, buiten de markt is er een groot aanbod bij de supermarkt waar alles te halen valt. Verder is de markt open van 9.00 tot 17.00 uur

⁷ Beslog.nl - Serekunda

terwijl de meeste mensen op dit tijdstip werken. Ook vrouwen werken tegenwoordig veel meer dan vroeger waardoor de typische huisvrouw niet meer overdag naar de markt gaat en het huishouden doet, maar ook te werk gaat. Op de markt zelf is het voor de ondernemers ook moeilijk uit te blinken. Er worden veel dezelfde producten verkocht en sinds een aantal jaren is er steeds minder organisatie. Vroeger werd er door een marktmeester bepaald hoeveel groentemannen op de markt mochten staan en werd het aantal plekken netjes verdeeld. Tegenwoordig is er meer vrijheid waardoor er meer concurrentie komt en het moeilijker is om uit te blinken. Een van de marktkoopmannen gaf als voorbeeld dat je bijvoorbeeld een tank moest neerzetten met verse, levende vissen zodat je uitblonk met een uniek product en het vernieuwend was voor de klant.

Op de markt zelf zie je vooral veel toeristen bij de kledingkraampjes en de Amsterdamse souvenirkraampjes. Veel toeristen komen naar de markt om een kijkje te nemen. Bij de verse voedselkramen zijn het vaste klanten die hier hun boodschappen doen. Over de prijs wordt bijna niet onderhandeld, de prijs is de prijs. Wel kunnen er prijsschommelingen zijn vanwege het aanbod dat per seizoen verschilt. Vooral in de winter is het rustig op de markt en de marktkoopmannen moeten hun omzet vooral in de zomer behalen. Zaterdagen zijn de drukste dagen en op feestdagen staan er maar weinig kraampjes op de markt. 's Ochtends is het nog rustig op de markt, er zijn dan nog wat opstartproblemen, maar vanaf de middag wordt het steeds drukker.

Iedereen boekt zijn eigen plek op de markt en krijg een pas met een vergunning, deze wordt ook dagelijks gecontroleerd. Je kunt dus niet zomaar een gunstigere plek uitkiezen.

Het aanbod op de Albert Cuypmarkt is vrij gevarieerd en bestaat uit kleding, verse groente, fruit, noten, kaas, vlees en vis. Verder zijn er sieraden, accessoires, tassen, schoenen, boeken, drogisterij producten en bloemen te halen, maar je kunt er ook terecht voor een lekkere snack bij een van de voedseltentjes.

Tijdens ons verblijf in Gambia hebben we ook een bezoek gebracht aan de Serekunda markt. Dit was een totaal andere ervaring. Wij hebben de markt een week voor het einde van de ramadan bezocht en we hoorden dat het steeds drukker werd naarmate het Suikerfeest dichterbij kwam. Vanwege de ramadan waren de openingstijden van de markt ook veranderd. Op normale dagen zitten de vrouwen/mannen vanaf 's ochtends met hun producten op de markt. Voor de lunch gaan ze terug naar huis om de belangrijkste maaltijd van de dag te bereiden en te nuttigen waarna ze terug gaan naar de markt om daar tot in de avond te blijven om zoveel mogelijk te verkopen. Tijdens de ramadan zitten ze de hele dag op de markt

en gaan ze pas rond zes uur naar huis om daar hun eerste maaltijd van de dag te bereiden.

Op de markt worden vooral verse etenswaren verkocht. Denk hierbij aan vis, groente, mango's en specerijen. Daarnaast wordt er ook veel vlees verkocht, dit varieert van levende kippen tot koeienbeenderen. Verder zijn er nog een aantal kraampjes met sieraden, kleding en schoenen, waarvan vooral veel tweedehands of namaak wordt verkocht. De markt wordt elke dag druk bezocht, en de mensen zijn dan ook erg afhankelijk van de markt. Er zijn kleine supermarktjes in Gambia, maar deze zijn vooral bedoeld voor de toeristen en wat rijkere Gambianen. Hier worden dan ook maar weinig verse producten verkocht.

Het aanbod op de markt zelf is niet zo gevarieerd en in onze ogen leek niemand zich te onderscheiden. In Nederland heb je bijvoorbeeld biologische producten en net iets meer variatie, terwijl in Gambia alleen maar lokaal gekweekte producten verkocht worden die bij het seizoen horen. Toch heeft iedereen zijn eigen vaste klantenkring waardoor ze hun producten toch kwijt raken.

De markt wordt vooral bezocht door de lokale bevolking, maar af en toe zijn er ook toeristen die een kijkje komen nemen op de markt. Het is dan wel noodzakelijk dat ze met een

gids komen, omdat je door de vele straatjes en onoverzichtelijke indeling al snel kunt verdwalen. Het is dan ook niet zo dat het middenpad, net zoals in Nederland, vrij blijft. Overal waar plek is wordt verkocht. Er is geen organisatie die iedereen een plek toewijst, maar in de loop van de tijd heeft iedereen wel zijn vaste plekje gekregen en dit wordt vooral door sociale controle geregeld. Je kunt dus niet zomaar iemands plek in nemen zonder dat de burens je boos aankijken.

Op de markt wordt vooral door de vrouwen verkocht en ook bijna alle bezoekers zijn vrouwen. Af en toe loopt er een man langs die helpt bij het laden en lossen of bij het vervoeren van zware producten. De kleding en accessoires worden vooral door de mannen verkocht.

Vrouwen hebben hun kinderen bij zich op de rug en zorgen tijdens het werk ook dat de kinderen te eten krijgen. Het is dus ook niet ongebruikelijk dat er borstvoeding wordt gegeven terwijl er ondertussen over de prijs wordt onderhandeld. Over de prijs wordt overigens in tegenstelling tot in Nederland veel onderhandeld. De prijs is nog afhankelijker van het aanbod aangezien in Gambia bijna geen mogelijkheden zijn om een bepaald

seizoensproduct het hele jaar door te verkopen. In Nederland is dit wel mogelijk door kassen, koelingen en veel import.

Als we de markten met elkaar vergelijken komen er zowel overeenkomsten als verschillen naar voren. De grootste overeenkomst is dat op beide markten de marktkoopmannen/vrouwen vooral afhankelijk zijn van hun vaste klanten. Ook zijn er op beide markten vaste plekken. Bij de Albert Cuypmarkt staat het ook geregistreerd en wordt het gecontroleerd door iemand van de organisatie zelf, terwijl in Gambia dit meer door sociale controle wordt gedaan. In Gambia is er geen overzicht van de hoeveelheid mensen die op de markt staan en wat ze daar verkopen.

Een groot verschil is de hygiëne. Waar de verse producten zoals vlees en vis in Nederland gekoeld achter glas bewaard worden, ligt het in Gambia in de volle zon met hordes vliegjes eromheen. En wanneer er vis op de grond valt, wordt deze zo weer teruggelegd zonder schoon te maken.

Een ander verschil is de afhankelijkheid van de markt. In Nederland zou iedereen zonder de markt kunnen omdat het aanbod van de supermarkt tegenwoordig zo groot is dat de markt eigenlijk overbodig wordt en er meer voor de gezelligheid is. In Gambia is dit totaal anders. Voor hen is dit de enige plek waar ze verse producten kunnen halen en ook zijn veel gezinnen afhankelijk van wat ze op de markt kunnen verkopen. In veel families hoor je namelijk dat de vrouw een deel van het inkomen bij elkaar sprokkelt door op de markt producten te verkopen.

Verder is de Serekundamarkt veel chaotischer en is er een constante stroom aan mensen die hun boodschappen willen doen, nieuwe voorraad komen brengen en mensen die grote kruiwagens door de smalle straatjes voortduwen. De Albert Cuyp markt ziet er daarentegen heel ruim en georganiseerd uit en ook de marktkoopmannen/vrouwen hebben hun handelswaren voor de hele dag al bij zich in de kraam.

4.3 Toerisme

4.3.1 Algemeen

Langs de kust is het toerisme en de visserij van groot belang. Het toerisme in Gambia is sterk in opmars. In 1967 waren er slechts twee hotels met in totaal 55 bedden. In 1992 telde Gambia bijna 66.000 toeristen en in 2012 hebben wel circa 115.000 toeristen Gambia bezocht. 25% van het nationaal inkomen is op dit moment afkomstig van de toeristenindustrie. Met name de kuststrook wordt steeds verder ontwikkeld ten behoeve van het toerisme. Maar de toeristische infrastructuur is niet te vergelijken met die van Middellandse Zee bestemmingen. De Engelsen toeristen vormen de grootste groep. Ook uit Nederland, België en de Scandinavische landen trekken elk jaar vele mensen naar Gambia.⁸

4.3.2 Vragen en bezoeken

- *Wat is de invloed van het toerisme op de welvaart? En hoe is dit in de afgelopen jaren veranderd?*

Om op deze laatste deelvraag antwoord te krijgen, gaan we een aantal vragen stellen aan een hotelmedewerker die een aantal jaar werkzaam is in de toeristische branche. Het plan is om de hotelmedewerker te benaderen van het hotel waarin wij zelf verblijven.

De vragen die wij aan de hotelmedewerker willen stellen zijn:

- *Welk deel van het jaar heeft u de meeste klanten?*
- *Is het grootste deel van uw klanten toeristisch of lokaal?*
- *Wat voor toeristen komen er vooral?*
- *Wanneer is volgens u het grote omslagpunt geweest dat Gambia meer toeristisch werd? Wat zijn hier mogelijke redenen voor?*
- *Is Gambia goedkoper dan omliggende landen?*
- *Wat wordt er gedaan om het toerisme te stimuleren?*
- *Merkt u dat er in de omgeving meer toeristische activiteiten zijn dan een paar jaar geleden? Wat voor activiteiten vooral?*

⁸ Gambiasafari.com - Economie & Toerisme

4.3.3 Resultaten en conclusie

In de toeristische branche is er niet altijd evenveel werk voor iedereen. Het hoogseizoen begint eind oktober en vooral november en december zijn populaire maanden om Gambia te bezoeken. Veel hotels zijn dan ook gesloten in het laagseizoen, wat in Gambia het grootste gedeelte van het jaar is. In de hotels die wel zijn geopend werkt dan slechts de helft of minder van het personeel. Ook is de kans groot dat het personeel hetzelfde werk moet verrichten voor minder salaris. De eigenaren kunnen het zich niet veroorloven om meer te betalen aangezien het eigenlijk al niet rendabel is om open te zijn.

Gambia is al een lange tijd toeristisch. Zelfs zo lang dat de hotelmedewerkers niet precies wisten sinds wanneer. Hun generatie is er zagezegd mee opgegroeid.

Gambia is een populaire vakantiebestemming in Afrika vanwege het aangename klimaat. Het hele jaar door is er een goede temperatuur. Ook de mooie kust trekt veel bezoekers en hier zitten dan ook de meeste toeristen en hotels. In vergelijking tot andere landen in West-Afrika is Gambia erg rustig. De hotelmedewerkers omschreven Gambia dan ook als 'peaceful' en 'safe'. Er is weinig onrust in het land zelf, al wil dit verder niet zeggen dat er geen sprake van corruptie is. Verder is Gambia goedkoper dan omliggende landen. Zo is Senegal stukken duurder voor zowel toeristen als de lokale bevolking zelf. Dit is ook een reden waarom veel mensen uit Senegal, maar ook uit Sierra Leona en Guinea, een baan zoeken in Gambia, waardoor de werkloosheid onder de Gambianen weer toeneemt.

De overheid heeft ook een aandeel in het stijgende toerisme. Zo is er sinds de komst van de luchthaven in Banjul meer mogelijkheid om naar Gambia te reizen waardoor het toerisme is gestegen. Verder is er een soort van hogere hotelschool in Gambia opgezet door de overheid.

De toeristische attracties zijn niet verder ontwikkeld. Er zijn nog steeds dezelfde activiteiten als 10 jaar geleden. Ook de rondleidingen en grapjes blijven hetzelfde volgens toeristen die Gambia 10 jaar geleden hadden bezocht. Volgens het hotelpersoneel is er wel een groot verschil, uit de verhalen van de ouderen bleek dat toeristen vroeger guller waren en ze meer uitgaven.

Afgelopen seizoen was een slecht toeristenseizoen voor Gambia vanwege de speculaties rondom ebola. Doordat op het nieuws gezegd werd dat ebola in West-Afrika heerste, ging men er vanuit dat het ook in Gambia zat. In Gambia zelf is geen enkel geval van ebola geconstateerd. In Senegal, het enige omliggende land, was maar één geval en dat was iemand die Senegal ingevlucht was vanuit Sierra Leona voor hulp. De Engelsen kwamen na deze speculaties bijna helemaal niet meer naar Gambia, waardoor veel door

Engelsen bezochte hotels gesloten zijn. De Nederlanders bleven wel komen, maar in minder grote aantallen. Het toerisme is nu weer in opmars en ze gaan er vanuit dat het volgende seizoen weer drukker wordt.

5 Welzijn (door Anne en Denise)

Aangezien Gambia een derdewereldland is, zal er een groot contrast zijn in het welzijn van Nederland en het welzijn van Gambia. Het lijkt ons daarom interessant om het welzijn van Gambia verder te bekijken, dit doen we aan de hand van onderwijs en gezondheidszorg.

5.1 Onderwijs

5.1.1 Algemeen

De Gambiaanse overheid wil school verplicht stellen voor alle kinderen, maar door verschillende problemen is dit nog niet gelukt. Dit zijn problemen zoals de slechte infrastructuur, waardoor kinderen niet in staat zijn bij de dichtstbijzijnde school te komen of de kosten die ouders moeten betalen om hun kinderen naar school te laten gaan. Hierdoor bestaat er in Gambia geen leerplicht. Een gevolg hiervan is wel dat kinderen op alle leeftijden kunnen instromen, maar meestal gebeurt dit als ze vijf of zes jaar zijn. Vroeger was het percentage kinderen dat naar school gaat heel erg laag, maar tegenwoordig volgt ongeveer 55% van de kinderen lager onderwijs. Dit komt omdat de overheid het lager onderwijs, wat zes jaar duurt, voor alle kinderen, sinds kortere tijd ook voor meisjes, betaalt. Hierdoor is ook het analfabetisme gedaald. Ouders moeten echter wel de boeken, schriften, pennen en het verplichte schooluniform betalen. Hierdoor gaan niet alle kinderen naar school, omdat niet alle ouders zich dat kunnen veroorloven. Sommige kinderen volgen maar een of twee kwartalen per jaar onderwijs, omdat ze de rest van het jaar moeten werken op het land.⁹ De meeste scholen zijn islamitisch en daar wordt de Koran onderwezen, daarom moeten kinderen verplicht Arabisch volgen.

Het vervolgonderwijs moeten ouders wel zelf betalen, waardoor de meeste kinderen dat niet krijgen. Een opleiding tot timmerman of loodgieter kost ongeveer 250 euro per jaar plus nog enkele variabele kosten voor boeken, materiaal en dergelijke. Dit kunnen ouders meestal niet betalen. De overheid stelt wel geld beschikbaar voor beurzen, maar dit is maar een klein bedrag waardoor maar weinig kinderen hier gebruik van kunnen maken. Het middelbaar onderwijs bestaat uit drie jaar junior secondary school en daarna drie jaar senior secondary school.¹⁰ Een hogere opleiding duurt meestal vijf jaar en is vaak een administratieve opleiding of een technische opleiding. In Gambia, in Serekunda, vlakbij de hoofdstad Banjul, is slechts één universiteit, The University of Gambia. Hier kan je onder

⁹ Samenvoorgambia.nl

¹⁰ [Wikipedia – Gambia](https://nl.wikipedia.org/wiki/Gambia)

andere een bachelor halen in medische studies (geneeskunde, kraamverzorging en verloskunde), wetenschappelijke studies (biologie, scheikunde en natuurkunde), maar ook technische studies (computerwetenschappen, telecommunicatie & draadloze techniek en software ontwikkeling). Daarna zijn er nog masters te volgen in Afrikaanse geschiedenis, Frans, volksgezondheid en klimaatverandering.¹¹

Hoewel er steeds meer scholen gebouwd worden, is er nog steeds een tekort aan. Er zijn in Gambia nu 200 scholen voor lager onderwijs, wat dus betaald wordt door de overheid, en 70000 kinderen volgen dit onderwijs. Er zijn maar 25 scholen voor middelbaar onderwijs en maar 10 voor hoger beroepsonderwijs. 15.000 scholieren volgen middelbaar onderwijs en veel minder, 1500 scholieren, volgen hoger onderwijs.

Gambia heeft wel geschoolde mensen nodig, maar heeft die dus niet veel. In Serekunda is The University of Gambia. De kosten om leerkracht te worden, worden wel vergoed door de overheid.

5.1.2 Vragen en bezoeken

Wij willen de Kaalabantang nursery school in Serekunda gaan bezoeken om een beter beeld te krijgen van de grootte van de klassen, de manier van lesgeven, het niveau van leerlingen, de kwaliteit van het onderwijs en de staat van het gebouw. Om dit beantwoorden gaan wij een leraar interviewen. Eva Smit van stichting June brengt ons in contact met een leraar. Stichting June heeft drie scholen gebouwd en heeft goed contact met de medewerkers van deze scholen.

De vragen die wij willen stellen zijn:

- *Hoeveel leerlingen zitten er gemiddeld in een klas?*
- *Hoeveel leerlingen zijn er eigenlijk toegestaan in een klas?*
- *Heeft u last met het lesgeven aan de grote van de klas?*
- *Hoe gemotiveerd zijn de kinderen?*
- *Zit er een groot verschil tussen het niveau van de kinderen?*
- *Wat is het leeftijdsverschil binnen een klas?*
- *Wat voor vakken worden er gegeven?*
- *Hoe leren de kinderen hun leerstof?*
- *Worden er toetsen afgenomen?*
- *Zo ja, hoe vaak worden er toetsen afgenomen?*
- *Zo ja, worden er cijfers gegeven?*
- *Zo ja, hoe is het beoordelingssysteem?*

¹¹ Wikipedia – University of the Gambia

- *Welke leer methode wordt er gebruikt met het lesgeven?*
- *Is een uniform verplicht?*
- *Zijn er computers aanwezig op school?*
- *Hoe goed zijn de toekomstperspectieven van de kinderen?*
- *Hoe groot is de kans op een baan?*
- *Hoeveel kinderen gaan nog verder met school?*
- *Hoe wordt de school betaald?*

5.1.3 Resultaten en conclusie

Om antwoord te krijgen op onze vragen was het de intentie om de Kaalabantang nursery school in Serekunda te gaan bezoeken. Tijdens onze reis is de planning veranderd en hebben wij in plaats van een leraar van deze school een leraar van de Nel Bus Memorial School geïnterviewd. Deze leraar geeft Engels en Arabisch. Tijdens onze werkdagen kregen wij een rondleiding in de school en hebben wij het interview met Mister Camara afgenomen.

De Nel Bus Memorial School is geopend op 19 november 2013 en bestaat uit 6 klaslokalen. De school is gesponsord door Stichting June en het onderwijs voor de kinderen is net zoals in Nederland gratis. Het verschil is dat de basisscholen in Nederland worden betaald door de overheid en de lonen van de leraren ook. In Gambia worden de leraren niet betaald en de overheid investeert niet in de scholen.

De school bestaat uit twee kleuterklassen, genaamd nursery 1 en 2. De kinderen die dit onderwijs volgen, zijn rond de vier jaar oud. Beide klassen bestaan uit ongeveer 50 jongens en 35 meisjes. Wanneer deze kinderen dit jaar halen, gaan ze door naar grade 1. De school heeft de volgende klassen; nursery 1, nursery 2, grade 1 tot grade 6. Het aantal kinderen in een grade is verschillend. Er is geen maximum aantal aangewezen. Het gemiddelde ligt rond de 30 jongens en 30 meisjes. De grote van de klaslokalen zijn vergelijkbaar met de Nederlandse lokalen. Het verschil ligt hierbij bij het aantal kinderen. In Gambia is het dubbele hoeveelheid aan kinderen aanwezig in de lokalen. Dit zorgt voor onvoldoende zitplaatsen, ruimte en materialen. De leraren hebben hierbij ook moeite met lesgeven aan de grote hoeveelheden kinderen. Het grootste deel van kinderen is gemotiveerd en de school staat in de omgeving goed bekend. Zelfs zo goed, dat kinderen van

andere scholen naar de Nel Bus Memorial School toekomen om les te volgen. Wanneer de kinderen hun concentratie verliezen, worden er activiteiten en spelletjes gedaan in de klas. Één van de succesvolle methodes om te leren is het leren via zingen. De klanken bij het uitspreken worden hierbij goed aangeleerd door liedjes te zingen. Ook het leren via tekeningen op het bord en op de muur is een geslaagde methode.

Het leeftijdsverschil tussen de verschillende grades is ongeveer twee jaar. Qua niveau is er veel verschil, dit komt doordat in een grade zowel kinderen zitten met een hoog niveau als kinderen met een laag niveau. De kinderen met een te laag niveau, doen het jaar over. Dit is het zelfde systeem als in Nederland. Het streven van de school is dat de kinderen in twee jaar Engels kunnen spreken en schrijven.

De vakken die worden gegeven zijn: Engels, wiskunde, science, social and environment studies en Arabisch. Er zijn negen leraren op de school aanwezig en drie hiervan geven Engels. Ook worden er toetsen afgenomen. Elke week maken de kinderen een toets, aan het einde van de maand, na 3 maanden en aan het eind van het jaar worden er extra examens afgenomen. Per jaar kunnen de leerlingen honderd punten halen. De kinderen willen graag zo veel mogelijk punten halen en er is zelfs onderling een strijd om de meeste punten. Van de drie kinderen met het hoogst aantal punten wordt de naam vooraan op het bord geschreven. Deze strijd motiveert de kinderen om nog meer hun best te gaan doen.

Op de school is er helaas een te kort aan verschillende materialen. Zo heeft de school een te kort aan papier, schriften, pennen, potloden, A3 papier, tafels en stoelen. De school heeft ook geen beschikbaarheid tot media en technische apparatuur. De overheid steunt de school financieel niet waardoor ontwikkeling niet plaatsvindt. Ook is er een tekort aan uniformen. Er wordt gestreefd naar het idee dat alle kinderen een uniform dragen. Dit is helaas niet mogelijk. De ouders van de kinderen moeten het uniform betalen, maar velen hebben hier het geld niet voor. Ook de leraren hebben geen uniform. Het geeft status aan de school wanneer de kinderen een uniform aan hebben. Zo weten personen van buitenaf dat de kinderen tot de Nel Bus Memorial School behoren.

De toekomst perspectieven van de kinderen zijn slecht. Na grade zes kunnen de kinderen nog doorleren. Maar eerst heb je een certificaat nodig, deze moet gekocht worden na je eindexamen. Grade zeven wordt gevolgd op een andere school. Deze school loopt van grade zeven tot grade twaalf. Dit kost 2000 Dalasi (rond de 40 euro) voor één jaar. Veel ouders hebben het geld niet voor deze vervolg opleiding, waardoor veel kinderen niet doorleren. Na grade twaalf kan je gaan studeren en wordt je opgeleid voor een bepaalde richting. Dit kost 17.000 Dalasi (rond de 340 euro) voor één

jaar. Weinig van de kinderen bereiken dit niveau, doordat de ouders geen geld hebben.

De grootste verschillen die wij gezien hebben is het verschil in materialen die de school bezit in tegenstelling tot de Nederlandse basisscholen. Dit aspect is vooral het gevolg van de overheid die de school niet financieel subsidieert, wat in Nederland wel gebeurt. De manier waarop de leerlingen les krijgen en het afnemen van toetsen is wel in overeenstemming met de Nederlandse leermethodes.

5.2 Gezondheidszorg

5.2.1 Algemeen

De gezondheidszorg in Gambia staat op een heel laag peil. Er is een tekort aan vrijwel alles; er zijn te weinig klinieken, te weinig artsen, te weinig geschoolde verpleegkundigen en te weinig medicijnen. Op het platteland zijn duizenden mensen afhankelijk van de (kraam-)klinieken die in de wat grotere dorpen zijn gevestigd. De patiënt moet daar naartoe lopen of met een ezelwagentje worden gebracht, want auto's zijn bijzonder schaars op het platteland. In deze kleine gezondheidsposten is eigenlijk meestal wel een verloskundige en een verpleegkundige aanwezig, maar bijna nooit een arts. Laboratoriumonderzoek, wat nodig is om bijvoorbeeld een diagnose voor malaria of tbc te kunnen stellen, kan uitsluitend in een van de districtsziekenhuizen worden gedaan. Maar bij alle ziekenhuizen ontbreekt er aan medische hulpmiddelen die nodig zijn, waaronder medicijnen.¹² Patiënten worden dan geadviseerd om naar de markt te gaan en daar zelf hun medicijnen te gaan kopen. Dit is heel duur.

Gambia heeft in totaal zeven ziekenhuizen, waarvan vier 'grote' ziekenhuizen. Het grootste ziekenhuis is in Farefenni, in het midden van het land. Het ziekenhuis heet het Farafenni APRC General Hospital. De Farafenni General Hospital heeft bedden voor 250 patiënten en werd gebouwd in 1999 met de doelstelling van een betere gezondheidszorg en toegang voor 300.000 Gambianen die in de Noord-Bank regio wonen. Het behandelt ongeveer 35.000 patiënten per jaar.¹³

Een groot deel van de zorg gaat naar moeder en kind, dat wil zeggen controles vóór de bevalling, de bevalling zelf en de controle van de baby's. Maar in de kraamklinieken ontbreken ook veel hulpmiddelen, zoals babyweegschalen en bloeddrukmeters. Er sterven veel vrouwen in het

¹² Kambengo.nl

¹³ Accessgambia.com

kraambed en ook de kindersterfte is hoog. Gemiddeld sterven 70 van de 1.000 baby's bij de geboorte en van de 1.000 kinderen onder één jaar overlijden er gemiddeld 129.

In samenwerking met organisaties als Unicef organiseert de overheid grootschalige inentingscampagnes tegen mazelen en polio.

In de dichtbevolkte kuststrook zijn meer medische voorzieningen dan op het platteland, maar ook daar moeten van tbc verdachte patiënten voor verder onderzoek naar een van de grotere ziekenhuizen. Tijdens de reis met de overvolle bush taxi is deze patiënt een bron van besmetting voor de andere passagiers. Ook het laten maken van een röntgenfoto is lang niet altijd mogelijk. In het Royal Victoria Teaching Hospital in de hoofdstad en in het Jammeh Ziekenhuis in Serekunda is dan wel een röntgenapparaat, maar er is lang niet altijd foto- of ontwikkelmateriaal.

De levensverwachting van de mensen in Gambia is dan ook slechts 53 jaar en maar 3% van de bevolking wordt ouder dan 65 jaar.

5.2.2 Vragen en bezoeken

Serekunda General Hospital (SGH)

Wij willen ook het Serekunda General Hospital in Gambia gaan bezoeken om een beeld te krijgen van de hygiëne, de behandelingen, de apparatuur en communicatie tussen arts en patiënt. Wij hebben als eerste contact gezocht met SKB4Gambia, zij reizen elk jaar af naar Gambia, om daar te werken in het Serekunda General Hospital (SGH), in Serekunda. Zij geven vrijwillig operaties en bieden de mensen wondzorg.

Wij hebben aan Carla Klein Breterer uitgelegd wie wij zijn en welke plannen wij hebben in Gambia. Wij hebben vragen aan haar gesteld, om zo een beter beeld te krijgen van de gezondheid en de zorg. Dit wilden wij vooraf aan ons bezoek al beantwoord hebben, zodat wij duidelijke antwoorden op de vragen hebben en voorafgaand aan het bezoek een goed beeld hebben van het ziekenhuis en niet voor verrassingen komen te staan. Carla Klein Breterer reageerde zeer positief en wilde meewerken aan ons onderzoek door onze vragen te beantwoorden.

Deze vragen zijn:

- *Hoe is de communicatie tussen patiënt en arts?*
- *Waar komen de meeste artsen vandaan?*
- *Welke taal spreken de artsen in het ziekenhuis?*
- *Hoe wordt het eventuele taalprobleem opgelost?*

- *Wat is de doodsoorzaak nummer 1?*
- *Hoeveel procent van de bevolking is besmet met deze ziekte?*
- *Hoeveel procent van de bevolking sterft aan deze ziekte?*
- *Wat voor behandeling wordt hiervoor gegeven?*

- *Welke apparatuur is in het ziekenhuis beschikbaar?*
- *En wat is de staat ervan?*
- *Zijn er ook hygiëne protocollen?*
- *Als die er zijn, worden deze dan ook uitgevoerd?*
- *Wat zou volgens u helpen om de gezondheid omhoog te krijgen?*
- *Welke hulp is daarbij nodig?*

- *Wat voor een opleiding hebben de artsen nodig?*
- *Hoelang duurt deze opleiding?*
- *Wie betaalt deze opleiding?*
- *Hoe duur is deze opleiding?*
- *Waar is deze opleiding?*

Hieronder volgt een samenvatting van de antwoorden op onze vragen.

Het Serekunda General Hospital (SGH) is een voor Gambiaanse maatstaven een redelijk uitgerust ziekenhuis qua apparatuur, maar er is toch nog steeds een gebrek aan artsen en materialen.

In Gambia zelf worden vele medische postjes gerund door iemand met een verpleegkundige achtergrond. Er zijn vele plaatsen waar een Marabout (medicijnman/kruidendokter) de mensen 'helpt', dit met enig cynisme, omdat ze vaak ook hun eigen bevolking een poot uittrekken door ze veel te veel laten betalen voor iets wat niet helpt. Sommigen boeken wel succes; bijvoorbeeld met kruiden voor schorpioenbeten etc.

De communicatie verloopt moeizaam, omdat er de laatste jaren Cubaanse teams zijn in het SGH, die vanuit goodwill en vanuit de UN gedetacheerd worden; deze Cubanen spreken over het algemeen slecht Engels en dit kost tijd en moeite. Het team van SKB communiceert in het Engels en hebben daar waar de oudere mensen nog een stamtaal spreken, een familielid of een ziekenhuismedewerker als tolk; de jongere Gambianen spreken over het algemeen goed Engels.

De meeste artsen komen uit andere landen dan Gambia; er worden wel Gambianen opgeleid, maar voornamelijk in het buitenland en deze blijven daar dan ook vaak hangen. Er zijn zeer weinig Gambiaanse artsen in Gambia. De regering is er nu mee bezig om de lonen wat op te hogen, maar er blijft een gebrek aan medici. De verzorging van de patiënten vindt voor een groot gedeelte plaats door de familieleden, qua eten/drinken. De verpleegkundige zorg wordt gegeven door verpleegkundige van verschillende niveaus en die ook verschillend gemotiveerd zijn. Ze kunnen rustig gaan liggen slapen, terwijl ze opdrachten hebben om controles te doen. Er zijn wel enkele zeer gemotiveerde Gambiaanse medewerkers in dit ziekenhuis.

Doodsoorzaak nummer 1 is malaria. In de steden hebben de meeste huizen gaas voor de ramen, waardoor muggen geweerd kunnen worden. Op het platteland zijn de huizen er echter nog slechter aan toe dan bij ons de stallen en staat iedereen bloot aan de muggen. Bijna elke Gambiaan krijgt zo nu en dan een malaria-aanval, wat meestal een kwestie van "uitzielen" is. Wordt het te heftig, dan worden ze opgenomen, dan krijgen ze pijnstillers/koortsverlagende medicijnen of soms moeten ze aan het infuus. Malaronetabletten zijn niet voorradig. Er wordt geprobeerd zoveel mogelijk de klamboe te promoten. Het ligt aan de heftigheid van de malaria aanval en de leeftijd of de aanval fataal is; jonge kinderen gaan er sneller dood aan.

Inentingen voor kinderziektes wordt steeds beter gedaan en geregistreerd. Verder komt nog veel sterfte na bevallingen voor. Veel te jonge meisjes moeten bevallen, dit duurt soms dagenlang, met als complicatie dat ze uitscheuren en fistels overhouden, waardoor ze op zeer jonge leeftijd al incontinent zijn van urine en/of ontlasting. Verdere veel voorkomende ziektes die fataal zijn, zijn aids, tbc, diarree en braken.

In het Serekunda General Hospital (SGH), is er apparatuur aanwezig om röntgenfoto's maken, een CT-scan, twee redelijk uitgeruste OK's met twee beademingsmachines en bewakingsmogelijkheden, afzuigmateriaal, een goed uitgerust laboratorium en zelfs een mini bloedbankje, echo apparaat en twee sterilisators; waarvan één chronisch stuk en de ander lekkend.

Als er problemen zijn, is er nagenoeg niemand die dit kan oplossen, dit komt door een gebrek aan kennis en onderdelen. Er is wel technisch personeel aanwezig, maar die kunnen de problemen bijna nooit oplossen. Vorig jaar heeft een eigen technische man het CT apparaat, de beademingsmachine, de afzuigapparatuur en de airco gerepareerd.

Er is een generator die zorgt voor de energielevering maar deze werkt op enorm dure diesel, wat soms ook niet voorradig is. Dan kan je nagenoeg niets meer in het ziekenhuis, want de energielevering stagneert regelmatig.

Er zijn hygiëne voorschriften en die worden met steeds meer regelmaat nageleefd; men is hiermee wel aan het ontwikkelen. Vooral de OK boekt vooruitgang hierin. Ook bijvoorbeeld aan de dreiging van het ebolavirus in omliggende landen wordt preventief gewerkt, doormiddel van infofolders, posters en een flowschema in het geval van besmetting. Verpleegkundigen werken zoveel mogelijk met handschoenen, als die er zijn.

Er moet meer ondersteuning komen vanuit de regering om artsen op te leiden en terug te laten komen naar Gambia. Via een Amerikaanse school in Gambia is er wel mogelijkheid voor opleiding tot anesthesist, maar willen de basisartsen zich specialiseren, moeten ze naar het buitenland. Daarnaast is er gebrek aan materialen; het is voornamelijk de investering in mensen en materialen die ontbreekt. Ook rekening houdend met toch wel vaak het gebrek aan motivatie van Gambianen om zich in te zetten voor iets, bevordert de ontwikkeling niet. Ook wat je denkt opgebouwd te hebben, kunnen ze heel snel weer laten varen als er geen ondersteuning meer is.

Artsen hebben dus een basisopleiding nodig en specialisatie in het buitenland, via Banjul wordt er regelmatig een arts uitgezonden voor bepaalde trainingen naar Taiwan; hij wil graag orthopeed worden en zoekt een fonds dat hem kan ondersteunen in het buitenland, bij voorkeur Europa. Hoe lang de opleiding duurt, is niet bekend, waarschijnlijk zal dit niet anders zijn als in Europese landen. Je moet zelf de kosten van de opleiding betalen of gesponsord worden. In Serekunda is een opleidingsschool voor anesthesie, dit duurt drie jaar, en kost rond de € 2500.-

Tot zover de antwoorden op onze vragen. Tevens hebben wij aan Carla Klein-Breterer gevraagd of zij een e-mailadres wilde sturen van een medewerker van het ziekenhuis. Wij kregen het e-mailadres van Sankung Jaiteh, manager van het health office Serrekunda General Hospital. Hij regelt de administratie en gaat deels ook over de financiële administratie.

Vervolgens hebben wij aan Sankung Jaiteh een mail gestuurd, om te vragen of wij het ziekenhuis kunnen bezoeken en of wij een rondleiding kunnen krijgen.

Met deze rondleiding hopen wij een goed beeld te krijgen hoe het ziekenhuis er van binnen uit ziet, hoe hygiënisch het ziekenhuis is, hoe goed de apparatuur is en hopen wij aan de kennis die wij nu hebben een beeld toe te voegen.

Aan Sankung Jaiteh willen wij ook een paar vragen stellen:

- *Hoe worden de ziektekosten betaald?*
- *Bestaat er net zoals in Nederlands een zorgverzekering? Zo ja, wat is de premie?*
- *Mensen die de ziektekosten niet kunnen betalen, wordt daar nog rekening mee gehouden?*
- *Hoe wordt het onderhoud van het ziekenhuis betaald?*
- *Hoe wordt het stroom/ elektriciteit/ water betaald?*
- *Waar komen de medicijnen vandaan?*
- *Waar komt de apparatuur vandaan?*

Marie Joof

Verder willen wij een vrouw die de bevallingen regelt bezoeken. Zij heet Marie Joof en woont in Brufut. Wij willen haar bezoeken, omdat zij heel erg belangrijk is voor de bevolking, want de moeder- en kindersterfte bij de bevalling ligt hoog in Gambia. Ook nemen wij voor haar navelklemmen en handschoentjes mee. Via Alice Bakker, moeder van Amber en kraam verzorgster in het Waterland Ziekenhuis in Purmerend, kunnen wij deze spullen regelen.

Aan Marie Joof willen wij ook nog een paar vragen stellen:

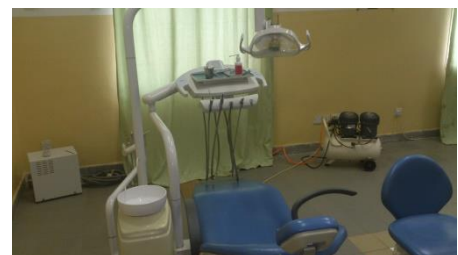
- *Heeft u een groot verzorgingsgebied?*
- *Hoeveel mensen behandelt u per dag?*
- *Hoeveel baby's sterven er per week?*
- *Hoeveel moeders sterven er per week?*
- *Helpt u alleen met de bevalling of ook met de kraamverzorging?*
- *Krijgen de kinderen ook vaccinaties?*
- *Krijgt u ervoor betaald?*
- *Zo nee, door wie verdient u dan uw inkomen?*
- *Heeft u een opleiding gedaan voor dit beroep?*

Door een antwoord op de gestelde vragen te krijgen en door het bezoeken van de school en het ziekenhuis, proberen wij een duidelijk beeld te krijgen van het onderwijs en de gezondheidszorg in Gambia.

5.2.3 Resultaten en conclusie

Serekunda General Hospital (SGH)

Om antwoord te krijgen op onze vragen hebben wij naast Sankung Jaiteh ook de CEO van het ziekenhuis geïnterviewd. Wij hebben hun dezelfde vragen gesteld die we ook aan Carla hebben gesteld, zodat we een duidelijk beeld kunnen krijgen van de verschillende perspectieven. Wij namen aan dat de Gambianen een positiever beeld van het ziekenhuis hebben dan Nederlanders omdat wij andere een andere standaard gewend zijn. Voordat wij onze vragen stelden, gaf de CEO algemene informatie over het ziekenhuis. Serrekunda General Hospital is een vrij groot ziekenhuis met 130 bedden, alleen het ziekenhuis in Banjul is groter. Voor Nederlandse begrippen is dit natuurlijk heel klein. Het ziekenhuis heeft een redelijk aantal afdelingen zoals traumatologie, tandheelkunde,

radiologie, kinderafdeling, verloskunde en chirurgie, maar ook een wasserij waar alle materialen steriel gemaakt kunnen worden en een catering.

De totale staf bestaat uit 350 leden, van wie slechts 30 opgeleide doctoren. Zoals Carla al verteld had zijn er maar weinig Gambiaanse dokters, slechts tien. Vier dokters komen uit Syrië en zestien uit Cuba. Doordat er dus veel doctoren niet uit Gambia komen is er een taalbarrière. Vooral Cubaanse artsen spreken niet goed Engels als ze aankomen. Volgens de CEO leren ze echter snel en kunnen ze met een half jaar al de basiszinnen in het Engels zeggen. Volgens hem valt de taalbarrière dus erg mee. Daarnaast worden er wel vaak tolken gebruikt voor de lokalen talen.

Er zijn veel organisaties die het Serrekunda General Hospital helpen, waarvan SKB4Gambia er 1 van is. De meeste organisaties komen uit Nederland, Canada, Spanje en Frankrijk. Ze helpen bijvoorbeeld met de medische zorg, maar ook met materialen en de nodige apparaten.

Het materiaal dat aanwezig is bestaat uit vrij algemene apparaten zoals: bloeddrukmeters, weegschalen, een echo apparaat, een röntgenapparaat, een CT-scan, beademingsmachines en sterilisators. De CEO gaf toe dat apparatuur vrij snel kapot gaat, maar dit kan altijd weer snel gerepareerd worden door de technicus, zodat het ziekenhuis altijd voorzien is van alle benodigde materialen. Carla gaf echter aan dat dit helemaal niet het geval is en veel materiaal chronisch stuk is. Het ziekenhuis krijgt dit materiaal voor een groot deel vergoed van de overheid en de eerder genoemde organisaties.

Naast het materiaal zijn de medicijnen natuurlijk ook erg belangrijk. Gelukkig beschikt het ziekenhuis over een eigen apotheek, maar het is lastig om altijd genoeg medicijnen op voorraad te hebben. Wanneer er medicijnen op zijn, moeten deze vanuit een centrale plaats besteld worden. Dit is het National pharmaceutical services centre en ligt in Kotu, vlakbij Serekunda. Alle medicijnen voor het hele land komen vanuit Egypte en worden hier op deze centrale plaats bewaard. Eens in de zoveel tijd kunnen verschillende ziekenhuizen en klinieken medicijnen bestellen voor de volgende periode. Bestellen per periode is natuurlijk lastig omdat de mate waarin bepaalde ziekten zullen voorkomen sterk afhankelijk is van externe factoren zoals het weer. Een voorbeeld van zo'n ziekte is malaria.

Malaria komt veel voor in Gambia, maar over het algemeen alleen in het regenseizoen. Ook al komt malaria slechts in deze tijd heel veel voor is het wel doodsoorzaak nummer één. Gelukkig daalt het aantal gevallen van malaria de afgelopen tijd, volgens de CEO, onder andere omdat steeds meer mensen klamboes hebben. Hij benadrukte nog dat Gambia het op één na beste land in Afrika is qua het terugdringen van malaria. In het droge seizoen zijn er veel klachten van

astma en longproblemen. Kwalen als hartproblemen zijn er altijd.

Problemen worden altijd volgens hetzelfde procedure als in Nederland opgelost. Eerst wordt het probleem vastgesteld, dan wordt de patiënt onderzocht en op basis hiervan wordt een behandeling of medicijn voorgeschreven. Het ziekenhuis houdt een medisch dossier bij. Het verschil met Nederland is echter dat veruit de meeste patiënten met een recept naar de apotheek moeten terwijl het niet zeker is of de apotheek de medicijnen in voorraad heeft. Als dit niet het geval zijn, hebben patiënten pech en moeten ze zonder medicijnen naar huis.

Ondanks dat niet iedereen geholpen kan worden is de gezondheidszorg in Gambia wel hoog gesubsidieerd. Chronische ziekten zoals tuberculose en lepra worden sowieso vergoed. Het kost slechts 25 dalasi (€0,50) om een dokter te zien en een behandeling te krijgen. Er zijn echter natuurlijk wel zaken die meer kosten zoals het maken van röntgenfoto's en een het uitvoeren van een bloedonderzoek in het lab, meestal 50 dalasi (€1,-) per test. Patiënten kunnen dit soort behandelingen vaak niet in 1 keer betalen, maar familie kan later geld inzamelen om terug te betalen of het bedrag kan in termijnen worden betaald. Zoals Carla al zei is de familie tijdens een ziektegeval sowieso een grote steun voor patiënten. Vaak komen er elke dag familieleden om eten te brengen bij patiënten. Echter zijn er in een land als Afrika ook mensen die de gezondheidszorg gewoonweg niet kunnen betalen. Voor deze uitzonderingen worden behandelingen geheel gesubsidieerd. Patiënten hebben dan wel een bewijs nodig dat aangeeft dat zij geen geld hebben.

Waar in Nederland de zorgverzekering verplicht is, kennen ze in Gambia geen verzekeringen. Mensen zijn vaak ingesteld op de korte termijn en denken niet in de lange termijn. Zij zullen dus niet snel een verzekering nemen. Er bestaan wel een paar private ondernemingen die verzekeringen verschaffen maar het zijn vaak de buitenlanders die hier gebruik van maken en premies blijven dus hoog.

Het is wel belangrijk om te vermelden dat dit interview is afgenomen met de CEO van het ziekenhuis en niet alles is dus objectief. Er zijn zoals te lezen kleine verschillen met de antwoorden van Carla.

Na afloop hebben wij nog een rondleiding gekregen door het ziekenhuis.

Wij kregen alle afdelingen te zien. Hier merk je grote verschillen met Nederland. Bijvoorbeeld qua hygiënevoorschriften, wij konden de operatiekamer inkijken zonder extra maatregelen. Het viel wel op dat alle bedden een klamboe hebben, dit is natuurlijk erg belangrijk.

Al met al, zijn er dus grote verschillen tussen Gambiaanse ziekenhuizen en Nederlandse met als voornaamste verschillen die in financieel opzicht, zoals het ontbreken van verzekeringen. Daar staat gelukkig tegenover dat de gezondheidszorg wel hoog gesubsidieerd is.

Voor Gambiaanse begrippen is dit een redelijk professioneel ziekenhuis, maar voor Nederlandse begrippen stelt dit weinig voor.

Marie Joof

Om antwoord te krijgen op onze vragen hebben wij als eerst het Brufut Health Centre bezocht. Brufut Health Center geeft lokale zorg aan de Gambianen, ongeveer 30.000 mensen in de omgeving zijn afhankelijk van deze zorg. Er is geen arts aanwezig en wordt gerund door verpleegsters en verloskundigen. Bij het dorpsziekenhuis spraken wij af met Thea Mom.

Thea Mom is een Nederlandse vrouw die al 15 jaar in Gambia woont en die een grote rol speelt in het verbeteren van de faciliteiten in het dorpsziekenhuis, zoals de aanwezigheid van het licht en water.

Ook is ze momenteel aan het onderhandelen met de regering om een oogzorgkliniek op te zetten. Ze heeft het geld bij elkaar verzameld, maar eerst moet de overheid zorgen dat er een vaste waterleiding komt richting het Health Center. Deze waterleiding is onlangs stuk gegaan en Thea weigert haar eigen geld hierin te investeren als de overheid geen deel betaalt. Thea is van mening dat het dorpsziekenhuis en andere projecten draaiende blijven wanneer de Gambianen en de overheid zelf ook geld investeren met als gevolg dat ze gemotiveerd blijven om het bestaan te garanderen. Daarnaast heeft ze de zogenaamde Noodpot. Hiermee koopt ze medicijnen en helpt ze met het opknappen en verbeteren van het Health Center en nog veel meer. Eerder was er een oogchirurg uit Brikama gekomen om 250 mensen aan staar te opereren. Dit in slechts tien dagen. Hierdoor konden zelfs mensen die “blind” waren weer zien.

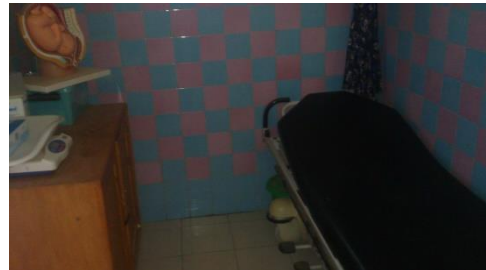
Op de binnenplaats van het Health Center stonden tientallen vrouwen met hun baby's te wachten op inentingen. Deze worden door de overheid betaald. Net zoals de zorg van kinderen tot en met vijf jaar. De kinderen krijgen allerlei inentingen, waarvan de meeste ook in Nederland verplicht, en alles wordt keurig bijgehouden op een blauwe groeikaart.

Als er in Gambia een baby wordt geboren, heeft het de eerste zeven dagen nog geen naam. Na precies een week wordt het kind gedoopt en krijgt het een naam. De reden hiervoor is waarschijnlijk dat het nog even afwachten is of het kind de eerste week wel overleeft. Als de baby het niet haalt, heeft het

in feite nooit bestaan en wordt het ergens begraven in de compound zonder dat het aangegeven wordt.

Tijdens het regenseizoen stijgt het aantal mensen met malaria. In het Serrekunda General Hospital werd ons verteld dat malaria goed onder controle is tegenwoordig en dat er steeds minder gevallen worden geconstateerd. Maar dit is niet waar volgens de verpleegkundigen en Thea. Malaria komt nog steeds veel voor en dan vooral bij vrouwen en kinderen. Voor zwangere vrouwen brengt het vooral veel risico mee. Omdat zwangere vrouwen een miskraam kunnen krijgen of het kind wordt veel te vroeg geboren waardoor het haast in alle gevallen overlijdt. Veel jonge kinderen overleven het regenseizoen niet, één op de vijf overlijdt namelijk aan malaria. Ook longtuberculose is een ziekte die vaak voorkomt, dit gaat vaak gepaard met hiv en aids. 90% van de baby's in Zuid-Afrika is besmet met hiv.

Na de rondleiding gingen we met Thea Mom naar Marie Joof haar compound. Marie Joof is een hele bijzondere vrouw. Ze helpt al jaren de vrouwen met bevallen en heeft een eigen kleine kliniek thuis. Ooit was het begonnen met een lemen bed en een zanderige vloer. Nu is het opgeknapt tot een

nette bevallingsruimte met licht en water. Eerder was dit niet het geval en bevielen vrouwen bij kaarslicht. In de afgelopen negen jaar zijn zo'n 3000 baby's ter wereld gekomen in de kliniek van Marie. Verder gaat ze de dorpen af om te helpen bij bevallingen, inentingsdagen, het verspreiden van medicijnen en om andere vrouwen te trainen. Zodat deze ook kunnen helpen bij bevallingen.

Het verzorgingsgebied van Marie bestaat uit dertien dorpen; Bijilo, Brufut, Wullikama, Tanjeh, Sotokoi, Jaifoon, G/Town, Madiana, Jabang, Sukuta, M.kunda, Traquil en Jaifoon. Marie leert de vrouwen hoe de buik van binnen in elkaar zit en het proces van de zwangerschap. Bijna alle vrouwen hebben geen beeld van hun buik tijdens de zwangerschap en de ontwikkeling van hun baby.

Marie Joof hielp in haar drukste periode ongeveer 300 vrouwen per jaar. Dit aantal was wanneer de ziekenhuizen sloten om 05.00 uur 's avonds. Het aantal vrouwen wat Marie Joof helpt per dag ligt tussen de één en tien vrouwen. De vrouwen bevallen vooral 's avonds en de mannen zijn nooit bij de bevalling aanwezig.

Door de goed geregelde bevallingen van Marie sterft slechts één op de 1000 baby's. Geen van de moeders sterven. Marie helpt de moeders tijdens de bevalling en tot vier uur na de bevalling. Ze heeft naast de bevallingskamer een kamer laten bouwen met een bed waar de vrouwen na de bevalling

kunnen rusten. Hier verzorgt ze de baby en de moeder na de bevalling. De inentingen krijgen de baby's bij het dorpsziekenhuis. Marie Joof kreeg haar inkomen van de overheid, ze kreeg 2000 Dalasi per maand, want de vrouwen betalen haar niet. De bevallingen zijn gratis en ook de keizersnee, als deze nodig is, is gratis. Voor buitenlanders, bijvoorbeeld uit Senegal, kost een keizersnee 3000 Dalasi.

Nu is ze gepensioneerd en krijgt haar inkomen van haar eigen kleine supermarkt en haar kinderen verzorgen haar. Marie Joof heeft veel gestudeerd. Ze heeft van haar 7e jaar tot haar 28e onderwijs gevolgd. In deze schooltijd heeft ze twee jaar verpleegkunde gestudeerd en zich twee en een half jaar gespecialiseerd. Tussen de jaren door heeft ze vijf tot zes jaar ervaring opgedaan.

6 Stichting June (door Simone en Joany)

In de voorbereiding van het kiezen van een land voor onze exploratie zijn we erachter gekomen dat stichting June uit Enkhuizen actief is in Gambia. Om deze reden hebben we contact gezocht met de stichting en hebben we hulp van hen gekregen om een onderzoek in Gambia te kunnen vervullen. Stichting June doet ontwikkelingswerk in Gambia.

6.1 Ontwikkelingshulp en -samenwerking

Ontwikkelingshulp en -samenwerking hebben als doel om in ontwikkelingslanden de burgers en instellingen te laten ontwikkelen en deze naar een hogere levensstandaard te liften. De twee termen worden nog al eens met elkaar verward. Bij ontwikkelingshulp moet meer gedacht worden aan het sponsoren van geld aan een overheid of instellingen, wat deze er vervolgens mee doen mogen ze zelf weten. Bij ontwikkelingssamenwerking wordt, in tegenstelling tot ontwikkelingshulp, iets met het geld gekocht en vervolgens aan burgers of instellingen uitgelegd hoe die producten gemaakt en gebruikt moeten worden. Ontwikkelingssamenwerking wil ook wel zeggen dat de hulpgevers en de hulponvangers gelijkwaardig zijn aan elkaar. Van dit soort hulp is aan het einde van de 20ste eeuw steeds meer sprake. Er vindt ontwikkelingssamenwerking plaats op meerdere vlakken. Denk bijvoorbeeld aan het onderwijs, de gezondheidszorg en de infrastructuur.

Tot 2010 gaf Nederland meer dan 0,8% van het Bruto Nationaal Product uit aan ontwikkelingshulp. Deze hulp wordt in Nederland via drie manieren gegeven. Ten eerste gaat geld rechtstreeks vanaf Nederland naar het land waaraan het ontwikkelingshulp biedt, de twee landen hebben dan een bilaterale relatie. Een andere weg is via de VN of de Wereldbank. Op deze manier komt ongeveer een kwart van het totale budget bij de ontwikkelingslanden aan. De laatste manier waarop Nederland ontwikkelingshulp biedt is via niet-gouvernementele organisaties, bedrijven en instellingen. Ook op deze manier komt ongeveer een kwart van het totale budget bij de ontwikkelingslanden aan. Niet alleen de overheid betaalt het bedrag wat aan ontwikkelingshulp wordt besteed, de achterban van de niet-gouvernementele organisaties dragen ook een steentje bij. Naast de drie manieren die eerder genoemd zijn, bestaan er ook nog een aantal Kleinschalige Particuliere Initiatieven, PI's worden deze genoemd. Vaak werken PI's rechtstreeks samen met hun buitenlandse partners. Naar schatting ligt het aantal PI's in Nederland rond de 8.000.¹⁴

¹⁴ Wikipedia – Ontwikkelingssamenwerking

6.2 Wat is stichting June?

Stichting June is actief in Gambia en is daar bezig met het verbeteren van de leefomstandigheden voor de Gambiaanse inwoners. De stichting doet vooral aan ontwikkelingssamenwerking. De naam June staat voor de eerste twee letters van de voornamen van beide oprichters: Jur en Nel. Nel Bus is helaas overleden in de maand december van 2012. De stichting is gelukkig voortgezet. Jur heeft het voorzitterschap van de stichting overgenomen. Hun dochter Saskia Jetses heeft de rol van penningmeester gekregen. Dochter Cindy Schouten en nicht Ellen Jetses zitten nu ook in het bestuur. Eva Smit deed al administratiewerk voor stichting June. Zij is nu de secretaris. In Gambia is Boto een belangrijk persoon voor stichting June. Ook hij zet zich tot op de dag van vandaag in voor de stichting.¹⁵ De stichting heeft al meerdere projecten afgerond in Gambia, daar zullen wij in het vervolg verder op in gaan.

Naast de projecten die gedaan worden of gedaan zijn, kan er ook geld gedoneerd worden. Via deze donaties kunnen kinderen geholpen worden. Voor een donatie van 40 euro per jaar kan een kind een jaar lang naar school en ook nog eens voorzien worden van een uniform, een paar schoenen en een schooltas. Voor kinderen van drie tot acht jaar betaalt de overheid van Gambia namelijk geen geld en doordat veel ouders geen geld hebben kunnen veel kinderen niet naar school.¹⁶

Hoe het allemaal begon

In 1998 besloten Jur en Nel Bus om op vakantie te gaan naar Gambia. Voor deze gelegenheid hadden Jur en Nel pennen, schriften en ander schoolmateriaal meegenomen om af te geven bij een school. Nadat een restaurantmanager van het hotel hen naar een arme school bracht om de spullen te geven, was Nel erg onder de indruk van armoedige status van de school. Om deze reden wilde Nel in Gambia veel meer doen dan een paar spulletjes brengen. Daarom gingen ze vol met ideeën aan de slag en in 1999 voor een tweede keer naar Gambia. Weer brachten Jur en Nel spullen bij dezelfde school, maar deze keer had Nel ook geld bij elkaar gespaard om een bankrekening voor de school te kunnen openen.

¹⁵ Noordhollandsdagblad.nl – Levenswerk nel Bus gaat door

¹⁶ June-gambia.nl – Home

Er volgde een derde, vierde, vijfde, zesde en ook een zevende keer. Elke reis werd er wat geld voor de bankrekening meegebracht en natuurlijk wat spullen. De zevende keer werd er zelfs een container vol met materialen naar Gambia gestuurd. Met de materialen uit deze container werd een school gebouwd. In het najaar van 2001 is de bouw van de school begonnen en na de zomer van 2002 is de school in werking getreden, waarna op 31 oktober 2002 alsnog een feestelijke opening was verricht.

Nel had tijdens de zevende reis nog een afspraak met de Gambiaanse minister van gezondheid voor eventuele vervolgprojecten en deze minister was gelukkig erg te spreken over het werk van Stichting June. In het najaar van 2002 is Nel dan ook opzoek gegaan naar sponsors voor hun schoolgaande kinderen en voor de bouw van een brug. De bouw van deze brug is in april van 2003 begonnen en was vijf maanden later gereed waardoor twee rijstvelden zijn verbonden.¹⁷

6.2.1 Projecten

De eerste school (Kaalabantang nursery school)

Jur en Nel kwamen in 1998 langs op een school in Serekunda. Daar zagen ze dat er aan 150 kinderen per klas lesgegeven werd in een vervallen gebouw, onder een mango boom. De school was te vergelijken met een oude vervallen schuur en leek verreweg niet op een school zoals wij die in Nederland hebben. Door stichting June kwam daar gelukkig verandering in.

Zodra de school helemaal klaar was voor gebruik werd de school in Serekunda officieel geopend, dat was op 31 oktober 2002. In plaats van een kleine ruimte waren er nu vier ruime klaslokalen gebouwd. Ook was er een centrale ingang, een kantoor en een paar toiletruimtes. Daarnaast waren er nu ook twee bergingen om lesmateriaal op te bergen. Ook de inrichting kreeg een andere stijl. Zo werden de klaslokalen voorzien van schoolmeubels en schoolborden. Het belangrijkste was wel dat het dak werd geïsoleerd, zodat het in de school lekker koel bleef. Hierdoor hoefde er niemand meer met warme dagen onder de mangoboom les te geven of te krijgen. Om de school zowel veilig en als in goede staat te houden is er een muur om de school geplaatst met een afsluitbare poort.

¹⁷ June-gambia.nl – Historie

De tweede school (Sarakolong nursery school)

Stichting June ging verder na de eerste school in Serekunda. In 2003 begonnen ze opnieuw met het bouwen van een school. Dit keer werd de school gebouwd in het binnenland, namelijk in Sarakolong. In 2005 werd de tweede school geopend door Nel en parlementslid Mr. Camera. Deze school is groter dan de eerste en heeft vijf klaslokalen, maar heeft geen toiletruimtes omdat er geen stromend water is in het binnenland. Hierdoor hebben ze buiten de school een gat in de grond gegraven, waar de kinderen hun behoefte moeten doen.

In de pauze

In de pauzes is het natuurlijk erg leuk om heerlijk te spelen. Vooral schommelen en glijden is geweldig op die leeftijd, daarom werden er een groot aantal schommels en twee glijbanen geplaatst op het schoolplein. Stichting June kon ze met flinke korting kopen bij Van Ee Speelmateriaal. Ze werden verscheept met containers naar Gambia. Het was niet net als bij de eerste school dat ze extra grond moesten kopen, dit kregen ze van de burgemeester van dat dorp. Het was ruim 5000 vierkante meter grond, speciaal voor de speeltoestellen.

De derde school (Nel Bus Memorial school)

In 2013 heeft Stichting June een school op de southbank in het dorp Basori in gebruik genomen. Een bestaand schoolgebouw dat gebouwd was van modderblokken was toe aan vervanging. De burgemeester en de dorpsoudsten hadden de stichting gevraagd of die ze wilden helpen met de bouw van een nieuwe school. Ze hebben hiermee ingestemd, omdat Nel Bus al eerder was wezen kijken bij de school en toen al vond dat het aan vervanging toe was. In hetzelfde jaar is Nel Bus overleden en daarom hebben ze de school de Nel Bus Memorial school genoemd.

De school bestaat uit zes klaslokalen en een kantoor en is gebouwd door de vaste aannemer die ook de andere scholen gebouwd heeft. Naast het hoofdgebouw is er ook een toiletruimte gebouwd. De stichting heeft de school o.a. 190 stoelen en 85 tafels en vijf bureaus, pennen en potloden en vijf nieuwe schoolborden en wat krijt in een grote container toegestuurd.

Waterprojecten

Schoon drinkwater is natuurlijk erg belangrijk. In ons kikkerlandje hebben we er gelukkig genoeg van, in Gambia is dit helaas niet vanzelfsprekend.

Daarom doet stichting June er alles aan om dorpen schoon drinkwater te kunnen geven. Ze hebben er inmiddels al 30 gebouwd.

Bouwproces

Het bouwproces van een waterput gaat als volgt: eerst wordt er een gat voor de put gegraven en wordt er met een stalen mal betonnen cilinders gemaakt van ongeveer 1,5 meter. Deze worden in de put geplaatst zodat de put steeds dieper wordt en het instortingsgevaar is verdwenen. Om alle zand, modder en stenen uit de grond te graven wordt een driepoot boven de put geplaatst, waarmee met een emmer alles naar boven getakeld kan worden. Alles wordt met de hand gedaan waardoor het bouwen van een waterput erg veel tijd kost.

Pas als het bouwen klaar is, kan er precies worden gecontroleerd of er wel genoeg drinkwater is en of het water helder en schoon genoeg is om te drinken. Daarna wordt er een betonnen deksel op de put geplaatst om viezigheid in het water te voorkomen. Ook komt er een handpomp op.

De brug

In het dorp waar de tweede school is gebouwd, was, behalve een school, een brug ook een grote wens van de bewoners. De brug zou moeten leiden naar de rijstvelden, want die waren moeilijk bereikbaar. Er was wel een brug, maar die was te oud en instabiel om er rijst over te vervoeren. Er zijn in de tijd dat de brug oud en wankel was veel mensen verdronken doordat de brug instortte. De meeste Gambianen kunnen niet zwemmen en daarbij kwam ook kijken dat er veel krokodillen en nijlpaarden in de rivier zwemmen.

In 2003 kwam de wens van de bewoners uit. Een veilige brug naar de rijstvelden over de rivier was een feit. Aan de andere kant van de rivier ligt zowat 600 ha aan rijstvelden, waar toen weinig gebruikt van kon worden gemaakt door de slechte brug. Op de rijstvelden waar de bewoners door de nieuwe brug nu wel bij kunnen en de rijstvelden die ze al hadden, kunnen de bewoners genoeg rijst verbouwen voor zeven dorpen.

Fatoumata Camara

Na alles wat stichting June al gedaan had in Gambia bleef de stichting zich inzetten in Gambia. Ook voor de 7-jarige Fatoumata Camara die op de eerste school zat die Stichting June gebouwd heeft. Door een auto ongeluk, waarbij ze een ouder kwijt raakte, liep ze ernstige verwondingen. Haar gezicht lag open vanaf de zijkant van haar mond, langs haar neus, tot haar kruin aan toe. Eenmaal in het ziekenhuis hadden de Gambiaanse artsen haar gezicht dichtgenaaid met een veel te dikke naald en daardoor kon Fatoumata haar oog niet meer open houden.

Nel Bus was geschokt van de verminking en wilde iets voor Fatoumata doen. Ze maakte een foto van Fatoumata, nam deze op A4 formaat mee naar Dr. Zurcher in het Westfriesgasthuis in Hoorn en vroeg hem of er iets gedaan kon worden voor dit kleine meisje, uiteraard zonder kosten. Dokter Zurcher overlegde vervolgens de verminking van Fatoumata met zijn collega's en de directeur en kwam uiteindelijk in gesprek met plastisch chirurg Dr. Kuypers. Hij gaf aan dat het belangrijk was om na te gaan of Fatoumata nog wel kon kijken uit haar oogje. Anders zou het zonde zijn de operatie van €40.000,- te beginnen.

Om dit allemaal uit te zoeken, is Nel Bus naar Gambia gevolgen en is ze met Fatoumata naar een oogspecialist in Serekunda gegaan. Hij heeft haar oogje onderzocht en haar pupil vergroot om haar oog te bekijken. De zenuwen in Fatoumata's oog bleken nog goed en ze draaide gewoon met twee ogen mee. Hieruit kon geconcludeerd worden dat ze nog zo goed als kon zien. Terug in Nederland ging Nel weer langs bij Dr. Zurcher in Hoorn. Alles werd uitgezocht en de directeur vond het een mooi verhaal. Hij was onder de indruk.

Uiteindelijk heeft de Stichting June het voor elkaar gekregen dat Fatoumata naar Nederland kon komen voor een gratis operatie en verblijf in het Westfriesgasthuis. De operatie is goed geslaagd, Fatoumata kon haar oog, dat 2,5 jaar dichtzat, eindelijk weer gebruiken.¹⁸

¹⁸ June-gambia.nl - Projecten

6.2.2 Vragen en bezoeken

Om het eindverslag van dit onderdeel van de exploratie te vervullen, hebben we van tevoren bedacht met welke personen we een interview willen doen en wat voor vragen wij aan diegene zouden willen stellen. Ook hebben we bedacht hoe we informatie kunnen winnen door op een andere manier dingen te onderzoeken. Hieronder volgen de vragen en de manier waarop deze mogelijk beantwoordt zullen worden.

Stichting June

We willen graag een lezing van stichting June bezoeken en een van de bestuursleden interviewen. Hierbij willen wij het volgende te weten komen:

- *Wat is jullie missie?*
- *Hoe willen jullie dit bereiken?*
- *Is het gemakkelijk om in Gambia ontwikkelingswerk te verrichten?*
- *Waar ontstaan de meeste problemen bij het uitvoeren van ontwikkelingswerk in Gambia?*
- *Wat is jullie grootste bron van inkomsten om jullie projecten te financieren?*
- *Hebben jullie genoeg inkomsten om alles te doen wat jullie met de stichting willen verrichten?*
- *Met welk project zijn jullie nu voornamelijk bezig?*
- *Krijgen jullie veel wensen te horen die de Gambiaanse bewoners graag in vervulling zien gaan?*
- *Zo ja, kunnen jullie ook aan veel van die wensen voldoen?*
- *Wat mist u het meeste wanneer u in Gambia bent?*
- *En wat mist u het meeste wanneer u weer terug bent in Nederland?*
- *Wat kunnen wij leren van de Gambianen op het gebied van hulp geven aan elkaar en samenwerken?*

Nel Bus memorial school

In Gambia willen wij graag een bezoek brengen aan de derde school die stichting June heeft laten bouwen. Hier willen wij iemand interviewen die van de stichting heeft geprofiteerd en contact heeft of heeft gehad met de bestuursleden. Wij zouden graag de volgende vragen willen stellen:

- *Wat heeft de stichting, naast het bouwen van de school, voor jullie betekend?*
- *Hebben jullie nog steeds regelmatig contact met de stichting?*
- *Kunt u/je stellen dat stichting June de levensomstandigheden in de omgeving heeft verbeterd?*
- *Wat betekent het voor de leerlingen dat ze naar school kunnen?*

- *Wat is uw grootste wens die de stichting zou kunnen vervullen?*
- *Kunnen veel ouders het schoolgeld betalen of zijn er nog veel kinderen die niet naar school kunnen?*

Daarnaast willen wij graag op diezelfde school een of een aantal school kinderen interviewen.

- *Wat wil je later worden?*
- *Weet je wat stichting June is?*
- *Ben je blij dat je naar school kan?*
- *Heb je oudere broers of zussen?*
- *Gaan zij naar school?*
- *Ga je elke dag naar school?*

Belangrijke mensen voor stichting June

Het lijkt ons interessant om te onderzoeken wat een van de personen die voor stichting June actief is in Gambia, vindt van hun werk. Deze mening zouden wij graag willen vergelijken met de mening van een persoon die niet bekend is met stichting June. We zijn nog bezig met kijken of we contact kunnen zoeken met deze personen, maar we hebben wel alvast een aantal vragen bedacht:

- *Hoe vindt u het dat stichting June hier actief is?*
- *Denkt u dat de activiteiten van stichting June een verbetering zijn voor de welvaart en het welzijn in Gambia?*
- *Heeft u nog wensen die stichting June tot vervulling zouden kunnen brengen?*
- *Zijn er organisaties die hier ontwikkelingswerk doen?*
- *Zo ja, wat betekenen deze organisaties voor uw dorp en Gambia?*
- *Zo nee, zou u graag zien dat hier iets gedaan wordt door een stichting?*
- *Bent u bekend met stichting June die verderop actief is?*

6.3 Resultaten en conclusies

Stichting June

Om meer te weten te komen over stichting June zijn wij in gesprek gegaan met Eva. Zij is bij stichting June terecht gekomen doordat zij haar stage graag in het buitenland wilde uitvoeren en via, via in aanraking kwam met Nel Bus, de oprichtster van Stichting June. Na haar stage is ze bij de stichting gebleven als vrijwilliger en ze gaat nu zo'n drie keer per jaar naar Gambia om daar te helpen.

Het is zeker niet makkelijk om ontwikkelingswerk te doen in een ontwikkelingsland. Door met de juiste mensen in contact te komen is het wel mogelijk om te doen. Het is natuurlijk een hele andere cultuur en een hele andere manier van werken dus het scheidt een beetje moeite om ze vanuit Nederland aan het werk te krijgen. Eva denkt dat Gambia een aantrekkelijk land is voor ontwikkelingswerkers uit Nederland, doordat er veel vrijheid wordt gegeven door de overheid en het land relatief veilig is. Ook is Gambia goed te bereiken en door het klimaat in trek bij toeristen die vervolgens meer willen doen in dit land. Waar het fout gaat, is dat ideeën verwateren of stichtingen zich aansluiten bij de regering, waardoor ze vervolgens hun inkomsten moeten delen. Ook door met de verkeerde personen in zee te gaan, gaat het vaak mis.

Stichting June is gelukkig met de juiste persoon in contact gekomen. Die juiste persoon is Boto. Hij regelt heel veel voor de stichting en als er een project loopt en er niemand van de stichting is, stuurt Boto de mensen aan. Ook wanneer er problemen ontstaan, worden die geregeld via Boto, die communiceert het dan met de stichting. De stichting wordt overal over ingelicht en zij nemen altijd het uiteindelijke besluit. De meeste problemen ontstaan volgens Eva door het gebrek aan overzicht vanuit Nederland. Het is lastig als zij tijdens een project niet in de buurt zijn en de communicatie moeizaam verloopt.

Projecten krijgt de stichting tegenwoordig op aanvraag. Dorpen en studenten sturen brieven naar Boto met daarin de vraag of June alsjeblieft waterputten bouwen of een studie wil sponsoren. Boto en soms ook Jur gaan dan kijken op de plek waar de aanvraag vandaan komt. Dan nemen zij uiteindelijk een besluit. Ze kijken naar waar de hulp het hardste nodig en daar proberen ze dan hulp te bieden.

Om alle projecten te kunnen financieren doet stichting June verschillende acties in Nederland. Dit loopt uiteen van deelname aan een wandelvierdaagse tot aan een rommelmarkt. Alle mogelijke manieren worden benut om geld in te zamelen voor hun projecten.

Verder worden ze gesponsord door meerdere bedrijven, maar ook door individuen. Sommige mensen willen bijvoorbeeld meer dan een kind naar

de basisschool laten gaan, ze willen iemands studie betalen. Dit kan ook via de stichting geregeld worden.

Ook organiseert June lezingen. Hierbij wordt eerst gepraat over de historie en het heden van stichting June. Daarna wordt er een modeshow gehouden met typisch Afrikaanse kleding. Dit is voor het publiek zeer indrukwekkend, zo verteld Eva. Voor haar is deze kleding inmiddels weinig bijzonder meer. De deelnemers aan de lezing mogen zelf de kleding aan en kunnen als stelletje op de foto. Door hun lezingen en acties heeft stichting June ook veel profijt van mond-op-mondreclame.

Wat Eva nog graag zou willen doen, is medische hulp geven aan een meisje met een gebroken been dat niet goed hersteld is. Hier is een operatie voor nodig die in Nederland mogelijk wel zou kunnen worden uitgevoerd. Dit is helaas erg lastig om op gang te brengen. Daarom gaat de stichting vooral door met het bouwen van waterputten. Een nieuwe school zal er voorlopig nog even niet komen. Alle projecten die al klaar zijn, moeten namelijk wel onderhouden worden en dat kost ook tijd en geld.

Als laatst was onze vraag aan Eva wat wij kunnen leren van Gambianen op het gebied van hulp geven aan anderen. Hier was ze snel over uit: wij kunnen leren om elkaar meer hulp te bieden, niet alleen voor jezelf leven, maar ook voor een ander. Verder kunnen wij leren om tevreden te zijn met wat we hebben.

Daarnaast denken wij soms te ingewikkeld en te moeilijk over dingen, maar hier vullen Boto en de stichting elkaar goed aan. Beide werkwijzen worden gecombineerd en dat zorgt voor een krachtige samenwerking.

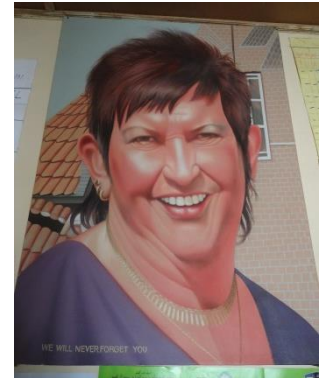
Voor het interview met stichting June hebben wij met Eva gesproken die na haar stage in Gambia bij de stichting is aangesloten en komt er meerdere malen per jaar. Het is indrukwekkend om te horen en zien wat voor acties stichting June allemaal doet om geld op te halen om hier en daar in Gambia een waterput te kunnen bouwen. Dit zijn wel de meeste projecten die nodig zijn in Gambia en ook wel de meeste die ze doen. Zo vonden wij het ook mooi dat ze niet zelf steeds met iets komen om op te zetten, maar ook luisteren naar wat de dorpsbewoners kunnen gebruiken. Als er dan dorpelingen zijn met ideeën, kunnen die worden verteld en dan wordt er gekeken of het echt nodig is en of stichting June dit kan vergoeden.

Nel Bus memorial school

In Gambia hebben wij vier dagen lang geholpen met het metselen van een muur bij de Nel Bus memorial school, in naam van stichting June. Bij deze school hebben wij ook ons onderzoek uitgevoerd. We hebben een aantal

leraren geïnterviewd. Hier is uitgekomen dat wat stichting June betekend voor hen zeer gewaardeerd wordt. Voordat stichting June actief was voor deze gemeenschap werd er les gegeven in een vervallen gebouw dat op instorten stond (en staat). Ook werd er soms les gegeven onder de mangoboom. De leraar verteld dat hij daarom erg blij is dat June het gebouw heeft laten plaatsen. Deze waardering hebben wij ook in bijzondere mate opgemerkt. Er is namelijk een heus welkomstlied gemaakt voor de vrijwilligers van stichting June en in het kantoor van het schoolgebouw hangt een groot portret van Nel Bus met de tekst 'We will never forget you'.

Doordat de leraar al werkte op de school, zoals die voor 2013 was, is hij in aanraking gekomen met stichting June. De leraar zei geen inkomen te krijgen voor zijn werk. Hij verdient zijn inkomen door op vrije dagen op het land te werken. Terug in Nederland vertelde Eva ons dat de leraren wel inkomen krijgen vanaf volgend schooljaar.

De leraren hebben tijdens het lesgeven verschillende materialen tot hun beschikking. Ze gebruiken het schoolbord en krijt, pennen, linialen en grote vellen papier die in het klaslokaal kunnen blijven hangen als ondersteuning. De lesmethodes komen uit lesboeken. Ook maken de leraren gebruik van papier wat ze kunnen uitdelen aan de kinderen. De kinderen krijgen namelijk elke week een toets die ze op dat papier kunnen maken. Er wordt ons verteld dat de leraren wel over de bovengenoemde materialen beschikken, maar dat ze hier altijd een tekort aan hebben.

Wat wij ons verder afvroegen, was of de leraren wel bekend zijn met de identiteit van hun leerlingen en of er ook contact is met hun ouders. Hiervan is zeker sprake in Gambia. Vaak wordt contact gezocht met de ouders door tegenvallende resultaten van het kind of bij vele afwezigheid. Wat opvallend is, is dat de leraar er ook bij zegt dat ze om die redenen contact zoeken met de ouders om te voorkomen dat de leraar de schuld krijgt van de tegenvallende resultaten. De ouders worden er door de leraren op aangesproken dat zij hun kind naar school moeten sturen, omdat onderwijs onwijs belangrijk is. De kinderen staan ook allemaal geregistreerd met hun naam en details.

De komst van het nieuwe schoolgebouw dankzij stichting June is een levensverandering geweest voor de leraren. Door een betere uitrusting van de school zijn er meer kinderen naar de school gekomen die onderwijs willen volgen. Hier zijn de leraren ontzettend dankbaar voor. De leraren zijn erg blij met de ontwikkelingshulp die in hun land plaats vind. Ze zouden graag nog meer waterpompen willen, zo kunnen ze groentes verbouwen op het terrein. Een leraar ziet al voor zich welke groentes hij zou willen

planten. Bij de vraag of de leraar liever ontwikkelingshulp of samenwerking ziet is hij vrij duidelijk. Mensen hebben elkaar nodig. Samen help je elkaar steeds een stapje omhoog. Er kan altijd meer ontwikkelings-samenwerking gebruikt worden. Toch zijn de mensen uit het hele dorp zeer tevreden met de mensen die de hulp verrichten. Het is voor het hele dorp bekend wanneer er mensen op de school komen helpen, zodat iedereen dankbaarheid kan betuigen richting deze mensen. De waardering is enorm groot. De leraren hebben nog veel wensen richting stichting June. Zo veel dat ze niet alle wensen durven uit te spreken. Ze zouden graag meer klaslokalen willen en meer materialen voor de ondersteuning van het onderwijs. Wat ze echt graag willen is meer toiletgelegenheden rond het schoolgebouw. Op dit moment zijn er twee wc's waarvan één voor alle leerlingen van de school en eentje voor de leraren. De kinderen moeten elkaar bijna van het toilet afslepen, omdat ze zo staan te dringen. Daarom willen de leraren 'more, more, more toilets'. Gelukkig voor de leraren is stichting June van plan om deze toiletgelegenheden in hun volgende project te bieden.

Ook de schoolkinderen zijn zeer dankbaar richting stichting June. Het welkomst-lied is ook hen aangeleerd. De leerlingen zijn erg blij dat ze les krijgen in een veilig gebouw en niet meer in een gebouw dat op instorten staat of onder de mangoboom. Bijna de gehele compound gaat naar de Nel Bus memorial school. Veel kinderen willen dokter of leraar worden.

De kinderen hebben niet elke dag school, ze hebben ook vrije dagen en vakanties zoals wij die ook kennen. We hebben ondervonden dat er tijdens de Ramadan geen les gegeven wordt. Een leraar heeft wel een keer laten zien hoe een Engelse les in elkaar steekt. De woorden worden door middel van zang en ondersteunende geluiden aangeleerd. Het was een heel interactief lesje en de kinderen leken er veel plezier in te hebben. Sinds er een nieuwe leraar is, hebben de kinderen ook Engels leren schrijven. Hier zijn vooral de leraren heel trots op.

De leerlingen van de school kregen eerst les in een vervallen gebouw en soms onder de mango boom. Nel Bus vond dat dit niet langer kon en had het idee om een school te gaan bouwen voor de leraren en leerlingen. Conclusie is dat dit erg gewaardeerd wordt, dat er een speciaal lied is waarin de vrijwilligers worden bedankt voor alles wat ze gedaan hebben. Wat wij daar gezien hebben is het verschil tussen het oude gebouw en het nieuwe gebouw. Dat is allemaal een stuk verbeterd: de kinderen kunnen nu

zitten op een stoel en hebben papier en pennen om elke week een toets te kunnen maken. Ze hebben nu ook grotere klaslokalen zodat iedereen wel kan zitten en niet heel dicht op elkaar zitten zoals in het oude schooltje.

Toch is deze school niet te vergelijken met hoe het in Nederland is. De lokalen worden alsnog door (te) veel kinderen bezet, lesboeken zijn er alleen voor de leraren en aan papier, schriften en pennen is vaak net aan wel of niet genoeg. Om deze reden kan de hulp volgens de leraren door blijven gaan, om tekorten aan te kunnen vullen en om hun wensen in vervulling te laten gaan.

Belangrijke mensen voor stichting June

De muur waar we aan gewerkt hebben is een project van stichting June in samenwerking met Saikou. Hij is een aannemer en wij waren benieuwd wat stichting June voor hem betekend.

Saikou is in aanraking gekomen via Boto. Boto is de contactpersoon van de stichting in Gambia. Hij liet aan Nel en Jur Bus het werk van Saikou zien en hier waren zij zeer van onder de indruk. Ook de manier waarop Saikou samenwerkte, vonden Nel en Jur fijn: hij werd de aannemer voor de bouw van de eerste school. Zo is Saikou ondertussen al elf tot twaalf jaar de vaste aannemer voor stichting June. Hij is dus betrokken geweest bij de bouw van alle drie de scholen en de muur is zijn vierde project voor de stichting. Voordat Saikou in aanraking kwam met stichting June deed hij zijn werk voor zichzelf en later voor bedrijven.

Saikou kan zijn beroep niet altijd uitvoeren. Hij verteld dat het zeer wisselvallig is wanneer hij een klus heeft. Hij kan een half jaar tot een jaar geen klus hebben, maar het kan ook zijn dat hij een maand na afronding van een project alweer een nieuwe heeft. Saikou heeft dan ook geen vaste contracten voor zijn werknemers. Wanneer hij een project heeft, neemt hij contact op met mensen die voor hem kunnen werken. Dit ligt ook aan de plaats waar aan het project gewerkt wordt. Saikou geeft aan een aantal personen door waar en wanneer hij werk heeft en deze personen kunnen zelf beslissen of zij komen. Soms zijn het dezelfde mensen die komen werken, maar hij heeft ook wisselende werknemers. De contracten met deze werknemers lopen van één tot drie maanden. Wanneer de samenwerking tussen Saikou en de werknemer goed verloopt, kan hij ook een jaarcontract opstellen.

Saikou ziet de komst van stichting June niet als een grote verandering in zijn leven. Dit komt omdat hij niet bij de stichting zelf werkt, maar alleen werk voor hen verricht. Zodra hij geen project heeft via stichting June, kan hij weer met een ander project bezig zijn.

Saikou ziet zichzelf geen bedrijf opstarten in de toekomst. Hij blijft zelfstandig ondernemen, omdat hij niet het geld en de mogelijkheden heeft om een bedrijf op te richten.

De projecten voor stichting June zijn voor Saikou dus een belangrijke bron van werk en inkomsten, maar het zijn niet zijn enigste bronnen. Een eigen onderneming kan hij niet opzetten, omdat hij daartoe geen mogelijkheden ziet.

Tijdens onze trip naar Gambia zijn wij er wel achter gekomen dat het heel belangrijk is dat je goede contacten heb en ze ook gebruikt. Want als je de goede mensen tegenkomt is het een stuk makkelijker reizen en te ontdekken in Gambia. Zo heeft stichting June ook twee hele belangrijke mensen voor hun contacten en alles wat daar eigenlijk bij komt kijken. Boto is echt een belangrijke schakel voor stichting June en met hem wordt dan ook gecommuniceerd tussen Nederland en Gambia als er niemand van de stichting in Gambia is. Verder regelt Boto alles om de projecten in goede banen te leiden. Door Boto heeft stichting June nu ook een vaste aannemer om alle bouwprojecten te kunnen leiden.

Met de juiste mensen handelen daar komen de beste dingen uit voort, kijk maar naar stichting June wat die voor de bevolking in Gambia allemaal al gedaan heeft. En ze zijn nog veel meer van plan. Alle hulp die wordt gegeven, worden zeer goed ontvangen door de Gambianen. Zij betuigen uitgebreid hun dank en doen en alles aan om hun waardering te tonen.

7 Begroting Gambia

Begroting reis Gambia:

INKOMSTEN		UITGAVEN	
Reeds door acties	€ 11.943,86	Expeditie 1, 2 en 3	€ 305,64
		Aanbetaling reis december	€ 930,70
		Aanbetaling reis december	€ 1.160,78
		Nog te voldoen reis	€ 7.738,50
		Inkoop loterij	€ 250,00
		Lunch + diner reis	+/- € 1.680,00
		Excursie + taxi kosten	+/- € 1.000,00
		Materiaal t.b.v school	+/- € 500,00
TOTAAL:	€ 11.943,86	TOTAAL:	€ 13.565,62
		INKOMSTEN	€ 11.943,86
		UITGAVEN	€ 13.565,62 -
			-€ 1.621,76

Lunch + diner schatten wij in op €15 per persoon per dag.

8pers. x 14dagen x €15 = **€1680,-**

Excursie + taxi reizen schatten wij in op **€1000,-**

Materiaal hek t.b.v. moestuin, moestuin inzaaien en sportdag: **€500,-**

Advies: Stichting June

In bovenstaand overzicht blijkt dus dat wij voor de reis nog **€1621,76** tekort kwamen. Dit kwam neer op +/- **€200,-** p/p aan eigen bijdrage.

Uiteindelijk zijn wij tijdens de reis afgeweken van de begroting. De reis, het verblijf en de bijdrage aan de muur hebben we vanuit de pot betaald.

De taxikosten, het eten en verschillende excursies heeft iedereen zelf betaald. Hierdoor hielden we €2.007 over. Hiervan hebben we €1.507 aan de "noodpot" van Thea Mom en Marie Joof gedoneerd en nog eens €500 aan Stichting June.

Zoals te zien is op de volgende bladzijde staat er onder aan de streep nog €79,02. Echter moet dit €0,00 zijn. De financiën zijn een periode niet bijgehouden door diverse omstandigheden. Hierdoor hebben wij een afwijking van -€79,02.

INKOMSTEN		UITGAVEN	
Begin saldo	€ 213,48	Expeditie 1, 2 en 3	€ 305,64
Vaderdag ontbijtservice	€ 20,00	Aanbetaling reis december	€ 930,70
Dam tot dam 2011	€ 90,00	Aanbetaling reis juli	€ 1.160,78
Folders Oktoberfest 2011	€ 100,00	Inkoop loterij	€ 250,00
Badeenden 2011	€ 120,00	Nog te voldoen reis	€ 6.577,72
Oktoberfest 2011	€ 100,00	Stichting June hek	€ 500,00
Oliebollen actie 2011	€ 700,00	Groepsuitgaven in Gambia	€ 500,00
Voetal Poule 2012	€ 80,00	Fotoboek taxichauffeur Gambia	€ 33,00
Rabo sponsortocht 2012	€ 125,00	"Noodpot" Thea Mom	€ 1.507,00
Dam tot dam 2012	€ 120,00	2e donatie aan stichting June	€ 500,00
Zwarte pietten actie 2012	€ 274,66		
Oliebollen actie 2012	€ 475,00		
Garderobe Pardoes 20-4-2013	€ 118,50		
Rabo sponsortocht 2013	€ 200,00		
4daagse Alkmaar	€ 90,00		
Dam tot damloop 2013	€ 120,00		
Diner 26-10-2013	€ 225,00		
Garderobe Pardoes 23-11-2013	€ 102,50		
Zwarte pietten actie 2013	€ 60,00		
Oliebollen actie 2013	€ 400,00		
Jantje Beton	€ 240,48		
Garderobe Pardoes 15-3-2014	€ 73,00		
Garderobe Pardoes 12-4-2014	€ 79,00		
Stichting Samen	€ 2.000,00		
Rabobankfietstocht 14-6-2014	€ 450,00		
Gabberweek	€ 400,00		
40-love feest Tennis	€ 230,00		
Diner Zomerpop	€ 80,00		
Oliebollen 2014	€ 184,50		
Stichting Stougie	€ 100,00		
Stichting Rotery	€ 250,00		
Dinergemeente + fooi	€ 282,50		
Diner	€ 511,38		
Aardbeien	€ 711,26		
Retour aanbetaling december	€ 931,00		
Garderobe Pardoes	€ 302,45		
Garderobe Pardoes	€ 79,00		
Opbrengt Ijhallen	€ 126,65		
Opbrengst loterij	€ 1.178,50		
Fietsen schoonmaken	€ 250,00		
Kaart AZ	€ 100,00		
Garderobe Pardoes	€ 50,00		
TOTAAL:	€ 12.343,86	TOTAAL:	€ 12.264,84
		INKOMSTEN	€ 12.343,86
		UITGAVEN	€ 12.264,84 -
		SALDO	€ 79,02

8 Dagindeling onderzoeken

Het is de bedoeling dat we onze onderzoeken binnen vier dagen van acht uur uitvoeren. Om een indicatie te geven van onze dagindeling laten we hieronder een klein overzicht zien:

Dag	Activiteiten
03-07	Aankomst Bijilo +/- 23:00 lokale tijd
04-07	Orde op zaken stellen en kennismaken met Thea Mom
05-07	Nel Bus memoriam school Voor stichting June aan de slag Reistijd: ±50 minuten
06-07	Nel Bus memoriam school Voor stichting June aan de slag Reistijd: ±50 minuten
07-07	Anne jarig Nel Bus memoriam school Voor stichting June aan de slag Reistijd: ±50 minuten
08-07	Nel Bus memoriam school Voor stichting June aan de slag Reistijd: ±50 minuten
09-07	Rustdag
10-07	Serrekunda General Hospital Interview + rondleiding met Sankung Jaitel Reistijd: ±15 minuten Serrekunda Market Bezoek aan de markt Reistijd: ±15 minuten Krokodillenpark bezoeken Reistijd: ±15 minuten
11-07	Gam-Solar Energy (Serrekunda) Interview met Hans Noteboom Reistijd: ±15 minuten Reptielenpark bezoeken Reistijd: ±30 minuten

	Paradise Beach bezoeken Reistijd: ±20 minuten
12-07	Kunteh Kinta bezoeken Reistijd: ±120 minuten
13-07	Brufut Interview met kraamverzorgster Marie Joof Reistijd: ±20 minuten
14-07	Op bezoek bij Awa Reistijd: ±10 minuten Makasuta forest bezoeken Reistijd: ±30 minuten
15-07	Baobab Holiday Resort Interview met eigenaar en/of personeel Reistijd: geen
16-07	Apenpark bezoeken Reistijd: ±10 minuten Vismarkt Tanji bezoeken Reistijd: ±20 minuten
17-07	Nel Bus memoriam school Project bekijken en afscheid nemen Reistijd: ±50 minuten Kaalabantang Nursery school Bekijken Reistijd: ±20 minuten
18-07	Terugreis naar Nederland

9 Conclusie

Wat wij kunnen concluderen naar aanleiding van ons onderzoek is dat Gambia op het gebied van welvaart aantrekkelijk is om een onderneming op te starten, omdat vergunningen gemakkelijk worden vergeven en er geen strenge regels zijn voor het opstarten van een eigen onderneming. Ook staat er geen minimumloon vastgesteld evenmin als wetten over arbeidsomstandigheden. Wel is het nodig om een financiële buffer achter de hand te hebben om de financiën op orde te houden. Lenen is vrijwel onmogelijk en ondernemers zijn daardoor afhankelijk van investeringen, wat de enige risico's met zich mee brengt.

De overeenkomst tussen ondernemen in Gambia en Nederland is dat je het als ondernemer vooral moet hebben van je eigen inzichten en kwaliteiten.

Daarnaast valt op dat er veel te weinig aandacht wordt besteed aan educatie. In tegenstelling tot Nederland krijgen scholen geen subsidie waardoor kinderen na de lagere school niet verder leren. Dit zorgt er voor dat er nauwelijks toekomstperspectieven voor hen zijn. Er zullen dus weinig hoog opgeleide jongeren afstuderen, wat ook nadelig is voor Gambia zelf. De gezondheidszorg is daarentegen wel goed gesubsidieerd, maar de zorg is nog lang niet optimaal. Hier wordt hard aan gewerkt door verbeterde hygiëneprotocollen, zoals handschoenen en wegwerpnaalden. Het is duidelijk dat de overheid meer betrokken moet zijn bij zowel het onderwijs als de gezondheidszorg en in beide meer geld moet investeren. Deze sectoren kunnen zich alleen dan verder ontwikkelen waardoor Gambia ook als land kan groeien.

Verder valt te concluderen dat ontwikkelingssamenwerking hard nodig blijft in Gambia. De bevolking heeft veel wensen die door stichtingen als June waargemaakt kunnen worden. Dit maakt de Gambianen erg dankbaar.

10 Slotwoord

Deze reis naar Gambia is voor ons allen erg indrukwekkend geweest. We hebben veel kunnen zien en veel mogen horen. Dit maakt dat wij voor ons onderzoek veel informatie hebben kunnen verzamelen.

Dankzij de Award hebben wij deze reis mogelijk kunnen maken. Deelnemen aan dit project heeft ons veel opgeleverd. Wij hebben onze zelfstandigheid kunnen ontwikkelen, maar hebben ook geleerd om contacten te leggen en samen te werken. Wij hebben hard, maar met plezier gewerkt om onze grenzen te verleggen en zo zijn we op de plek gekomen waar we nu zijn.

Dit verslag is onze laatste stap richting onze gouden Award. Afronding van dit project zal ons veel voldoening geven. Dat het einde nabij is, betekent niet dat de invloeden van de Award zullen verdwijnen. De ervaringen die wij hebben meegemaakt en ook de kwaliteiten die wij hebben bijgeleerd, zullen ons nog een hoop opleveren.

11 Een kleine foto impressie

